

Hur kunde detta ske?

Vanvård och misshandel vid institutioner för barn på Irland under 1900- talet

Författare: Anette Henriksson
Handledare: Lina Ponnert

Abstract

The aim with this paper is to try to give its reader an insight into the alleged abuse at institutions for children that was run by various religious orders of the Catholic church in Ireland. My research is mainly based on the 20th century, but I have also taken earlier centuries into account in order to get a wider picture of the development of the service provided by the religious orders.

I have also tried to seek an explanation to why constant abuse and mistreatment of the children were allowed in these institutions that were supposed to be safe, caring and loving places for the children.

The method I have used in order to try to gain some answers to my questions was the document analysis, where I used already published material in this field. There are several books and material published about the Catholic church and its family values and ideology, but very few about the institutions and their aim and goals themselves.

There are no straight forward answers to why this treatment of children was allowed, especially while in care of religious orders within the Catholic church. I am trying to seek a better

understanding to why this problem became more common and widely spread around the country.

Despite the public apology conducted by An Taoiseach (Prime minister) Bertie Ahern on May 11th 1999, there are still no answers published into the enquiries, why physical, emotional and sexual abuse of children placed at institutions took place.

Innehållsförteckning		Sid.
Kapitel 1- Syfte och metod		
1.1 Inledning	5	
1.2 Syfte		7
1.2.1 Avgränsningar	7	
1.2.2 Frågeställningar		7
1.3 Definition av barnmisshandel	8	
1.4 Metod		9
1.4.1 Tillvägagångssätt		9
1.5 Dokumentanalys		10
1.5.1 fördelar och nackdelar med denna metod	11	
1.6 Mätproblem		12
1.7 Källkritik	12	
Kapitel 2- Teori		
2.1 Michael Foucault		15
2.2 Maktteori		16
2.3 Totala institutioner		18
Kapitel 3- Den katolska kyrkan som institution		
3.1 Den katolska kyrkan på Irland		20
3.1.1 Den katolska kyrkan som organisation och dess kontroll		22
3.1.2 Den katolska kyrkan och familjevårdning		23
3.2 Präster, bröder och systrar		25
3.3 Religiösa ordnar		27
3.4 Adjö till det katolska Irland		31
Kapitel 4- Institutionsvård på Irland		
4.1 Historisk utveckling		32
4.2 1700- 1900		33
4.3 Rapporter om institutionsvård på Irland	46	
4.4 Myter om institutionsvården		51
Kapitel 5- Vanvård och misshandel vid institutionerna		
5.1 En skam för nationen		54
5.2 Den katolska kyrkan som förövare		55
5.3 Berättelser som vittnar om misshandel och vanvård		58
Kapitel 6- Empiri och teori		
6.1 Koppling mellan empiri och teori		61
6.2 Foucaults maktteori		62
6.3 Totala institutioner		67
Kapitel 7		
7.1 Slutdiskussion		73
7.2 Slutord		76
Litteraturförteckning		78

Kapitel 1

Syfte och metod

1.1 Inledning

“On behalf of the State and all its citizens, the government wish to make a sincere and long overdue apology to the victims of childhood abuse for our collective failure to intervene, to detect their pain, to come to their rescue. “all children need love and security”. Too many of our children were denied this love, care and security. Abuse ruined their childhoods and has been an ever present of their adult lives reminding them of a time when they were helpless. I want to say to them that we believe that they were gravel wronged, and that we must do all we can now to overcome the lasting effects of their ordeals”. (An Taoiseach, Bertie Ahern, 11th May 1999)

Statsminister Bertie Ahern uttalade en offentlig ursäkt till alla de offer som har utsatts för olika slags former av misshandel och vanvård på diverse institutioner. Som Bertie Ahern nämner i sitt tal, så kommer den offentliga ursäkten alldeles för sent, men ursäkten var början till ett flertal undersökningar som försökte svara på vad som egentligen hade skett på många av de institutioner som drevs av olika religiösa ordnar och som nu stod i centrum för utredning.

Det kan argumenteras för att barn och ungdomar som vanvårdas och misshandlas inte är ett nytt fenomen i samhället. Vanvård och misshandel av barn och ungdomar var ett ständigt växande problem under 1900- talet, även då levnadsstandarden hade förbättrats.¹² Detta beror inte på att attityden till barns beteende och problem har förändrats avsevärt, utan en förklaring kan vara att den politiska situationen förändras, likväl som den moraliska aspekten till människors attityd till vanvård och misshandel. Jag har valt detta ämne för att stilla min egen nyfikenhet till varför en del av den katolska kyrkans institutioner kom att förvandlas till en plats där vanvård och misshandel ständigt förekom. Jag hoppas även på med denna undersökning att få en bättre förståelse till varför samhället och den katolska kyrkan lät detta ske.

(www.paddydoyle.com/victimcritic.html)

Då den katolska kyrkan hade ett sådant starkt inflytande på medborgarna under 1800- och 1900- talet har jag valt att titta på hur kyrkans makt har växt fram på Irland och varför den är så pass mycket starkare på Irland än i övriga katolska Europeiska länder.

Då den katolska kyrkan än idag har en stark påverkan inom det irländska samhället och en stark influens på människors värderingar och ideal, har jag även valt att undersöka den katolska kyrkans influens under 1900- talet och framför allt deras familjeideal och värderingar för att se om deras ideologi har utvecklats eller om den är likvärdig med den ideologi som drevs för hundra år sedan.

Då de religiösa ordnar som drev och ansvarade för ett flertal av de institutioner där barn placerades, har utvecklats ur den katolska kyrkans ideologi kommer jag även att titta på hur kyrkan och dess makt påverkade dessa ordnar. Jag vill inte påstå att detta problem inte har uppmärksammats förrän i slutet på 1900- talet, i ett flertal av den litteratur som har legat till underlag för denna undersökning kan man läsa om barns klagan över de dåliga förhållanden som rådde vid flera av de institutioner de var placerade vid på både 1800- talet och i början på 1900- talet.

Det går även att läsa om anhörigas beklagan om hur deras barn blev bemötta, men deras beklagan till olika ansvariga vid institutionerna förblev ouppmärksammas. Vad var det som gjorde att anhörigas och ibland även personal vid dessa institutioner beklagan förblev obe-mött? Varför tog inte den katolska kyrkan ansvar för deras handlingar? (Raftery & O'Sullivan, 1999, s.9ff)

¹ I fortsättningen kommer jag bara att använda mig av beteckningen barn, istället för barn och ungdomar. Med barn avser jag individer mellan 0- 18 år.

1.2 Syfte

Syftet är att ge en inblick i vilket inflytande den katolska kyrkan hade för barn- och ungdomsinstitutionerna på Irland under 1900- talet.

1.2.1 Avgränsningar

Jag har valt att fokusera mig i huvudsak på institutionsvården under 1900- talet, även om tidigare sekler kommer att beröras. Anledningen till denna begränsning är att den debatt som förekommer i media idag, där ekonomiska ersättningar erbjuds till de drabbade fokuserar sig på institutionsvård och vanvård av barn under 1900- talet, så materialet till denna undersökning känns mer aktuell och intressant.

Då den katolska kyrkan hade ett enormt inflytande på människors vardag på Irland under 1900- talet har jag valt att begränsa mig till den katolska kyrkans syn på familje-ideal och värderingar, för att försöka skapa en bild av under vilka omständigheter vissa barn placerades på dessa institutioner.

Jag har även valt att titta på några av de religiösa ordnar som drev många av de institutioner som ligger till grund för debatten av vanvård av barn. Då ett antal av totalt 12 ordnar drev de olika industriella skolor och uppfostrings institutioner har jag av utrymmesskäl valt att fokusera mig på de fyra större ordnar som hade ett stort inflytande på dessa institutioner. De två större huvud ordnar som ansvarade för vården av pojkar var *Christian Brothers* och *Fathers of Charity (Rosminians)* och de som ansvarade för vården av flickor var *Sisters of Mercy* och *The Sisters of St Clare (Poor Clares)*

1.2.2 Frågeställningar

Jag har valt följande centrala frågeställningar som underlag för min undersökning;
Att söka en ökad förståelse till varför den katolska kyrkan kunde få ett sådant starkt inflytande på institutionsvården under 1900- talet?

Utifrån denna huvudfråga kommer jag även att undersöka;

- Hur såg den katolska kyrkans familjeideal och värderingar ut, och vad hade de för influens på det irländska samhället?
- Varför hade den katolska kyrkan så pass stor makt på Irland?
- Att söka en förståelse till varför vissa av institutionerna där barn och ungdomar placerades kom att utvecklas till en plats för vanvård och misshandel?

1.3 Definition av barnmisshandel

En kommitté föreslår att definitionen av barnmisshandel anses föreligga när en vuxen person utsätter ett barn för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller försummar att tillgodose barnets grundläggande behov (SOU 2001:72 på www.rb.se)

Fysisk misshandel är när föräldrar eller andra medvetet skadar barnet eller inte förhindrar att barnet skadas. Hit räknas t.ex. att slå, sparka, bränna skaka, bita eller dra i håret. Att tvinga i barnet alkohol eller droger, att försöka kväva eller dränka ett barn är fysisk misshandel. Misshandeln kan t.ex. ge blåmärken eller skelettskador, skador på inre organ, hjärnska-

dor och psykiska problem. (www.rb.se)

Psykisk misshandel kan vara att skrämma och isolera barnet eller att genom verbalt våld nedvärdera och förlöjliga barnet. Att bevittna när en förälder eller ett syskon blir slaget är också psykisk misshandel. Psykisk misshandel ger inga synliga märken men kan ge djupa ärr i själen. Barn behöver kärlek, kroppskontakt och uppmuntran. Om föräldrar återkommande hotar och kritiserar känner sig barnet oälskat och omöjligt att tycka om. Denna känsla kan leda till en felaktig självbild som försvårar barnets möjligheter att utveckla bra relationer till andra. (Ibid.)

Bristande omsorg är när föräldrar saknar förmåga att tillgodose barnets behov av mat, kläder, värme och medicinsk vård. Att lämna ett litet barn utan uppsikt är också brist på omsorg. Barn där omsorgen brister kan vara magra, trötta, olämpligt klädda, ängsliga och rädda. De kan vara överdrivet fogliga och duktiga eller aggressiva och okoncentrerade. (Ibid.)

Sexuella övergrepp mot barn kan beskrivas som en handling eller situation med sexuell innebörd där en vuxen eller ung person utnyttjar en underårig för att tillfredsställa sin egen eller andras sexuella behov.

(www.medlem.spray.se/svenne333687/links.html)

1.4 Metod

Jag funderade länge och väl på hur jag skulle gå tillväga med min uppsats för att försöka finna svar på de frågor som jag hade inom mina frågeställningar. Att uppsatsen skulle vara av kvalitativ metod var min förutsättning då jag har valt att söka en förståelse till ett problem. Jag valde medvetet bort att göra kvalitativa djupintervjuer då jag fann att jag inte hade tid samt att det var svårt att finna lämpliga intervjupersoner. Jag valde att använda redan publicerat material för att söka svar till mina frågor.

1.4.1 Tillvägagångssätt

Då jag har valt att göra en mer deskriptiv undersökning av den dåvarande institutionella vården som drevs av ett flertal religiösa ordnar, har jag valt att använda mig av dokumentanalys. Vanvård på olika institutioner är inget nytt samhällsproblem på Irland och övriga Europa, men då få har vågat kämpat för rättvisa finns det minimalt med litteratur som speglar detta problem. Men då den katolska kyrkan hade ett väldigt starkt inflytande i samhället, finns det däremot mycket litteratur som speglar kyrkans roll och ideologi.

Jag har medvetet valt att titta på hur inflytandet från den katolska kyrkan har påverkat de institutioner där barn placerades under 1900-talet, och hur de religiösa ordnar som utvecklades från den katolska kyrkans ideologi drev de olika institutionerna. Jag har däremot medvetet valt bort att titta på hur denna typ av institutionsvård skall drivas på ett tillfredsställande sätt, och vilken syn diverse olika brukare kan tänkas ha på detta slag av vård och behandling.

Jag kommer att använda mig av redan publicerad litteratur som speglar denna typ av vanvård på institutionerna. Och där olika författare söker en förklaring och bättre förståelse till varför många ansvariga inom de religiösa ordnar, som i första hand skulle hjälpa och skyd-

da; vanvårdade, misshandlade och sexuellt utnyttjade ett flertal oskyldiga barn. Jag har även valt att använda mig av litteratur som speglar en mer historisk utveckling för att få en ökad förståelse om hur utvecklingen av institutionsvård och dess syfte har skett genom tiderna.

Då Irland hade tillhört Storbritanniens styre ända till 1921 kom den första rapporten om institutionsvård på Irland först 1936 och gick under namnet *Cussen report*. Därefter följde fyra större officiella rapporter där man tittade på hur vården vid dessa institutioner drevs och utvecklades; *Tuairim report* (1966), *Kennedy report* (1970), *Final report of the Task Force* (1981) och *Streetwise report* (1991). Jag har valt att titta på dessa rapporter och försöka skapa en bild om hur den generella utvecklingen av institutionerna och dess vård av unga såg ut.

Samtidigt som jag försöker att botanisera i den litteratur som har skrivits om institutionsvård och dess vanskötsel av brukarna, pågår även en debatt i dagspressen där vuxna, som var placerade på olika institutioner som barn, träder fram och berättar om de förhållanden som rådde. Denna debatt är inte så aktuell just för mig då den handlar mer om att skipa rättvisa och hur individer kan söka ekonomisk kompensation för den misshandel de utsattes för. Men den känns ändå intressant då den ger en ökad insikt till vilka förhållanden som rådde på olika institutioner runt om i landet.

Jag hade lösa planer och funderingar på vad jag ville undersöka men jag valde att formulera mitt syfte och problemställningar utifrån det redan existerande materialet. Så jag tog en liten bakväg då jag först valde att läsa grovmaterialet för att sedan precisera vad jag ville undersöka. Jag läste material om kyrkans stora roll inom samhället på Irland och vilken makt dess familjeideologi hade på olika individer inom samhället samt material om de olika religiösa ordnar som drev de institutioner som var aktuella inom min undersökning.

1.5 Dokumentanalys

Robson definierar ordet *dokument* i sin bok "Real World Research" som huvudsakligen ett skriftligt dokument. Det kan vara en bok, tidning, magasin, brev eller ett meddelande. Men ibland omfattar även ordet dokument icke-skriftligt material såsom film, tv-program, bilder, teckningar och fotografier. (Robson, 2002, s.349)

En gemensam nämnare till all dokumentanalys är den så kallade innehållsanalysen, dvs. den kvantitativa analysen till vad som är skrivet i dokumentet. Skillnaden från de kvalitativa undersökningsmetoder är att i den kvantitativa metoden och dess dokumentanalys, arbetar vi med material som har producerats i någon annans syfte.

Detta är en icke-påträngande metod (eng. unobtrusive method, förf. anm.) och kan tolkas på ett sätt att det dokument som analyseras inte påverkas av att någon analyserar det, då dokumentet är "non-reactive". Men det skall även nämnas att möjligheten att analysera innehållet i ett dokument eller i andra material inte påverkas av denna icke-påträngande metod, om materialet samlas i syfte för att utgöra en del av en undersökning, då dokumentet är "reactive". (Ibid. s.349f)

1.5.1 Fördelar och nackdelar med denna metod

Robson nämner vissa för- och nackdelar med denna slags undersökningsmetod för att samla information och data. En av fördelarna är att man kan observera något utan att bli observerad själv. Man kan även undvika direkt kontakt med författaren av materialet man använder och på så sätt undvika att bli direkt påverkad av denne. Då materialet är permanent och i existerande form är det lätt att analysera ett flertal gånger.

Denna metod är också relativt billig att utföra i jämförelse med andra metoder, då materialet redan existerar och inte kräver några större kostnader.

Nackdelar med denna metod är dock att materialet är begränsat och kan ibland vara inaktuellt. Materialet kan vara partiskt, då författaren som har författat dokumentet kan låta dennes värderingar och kommentarer påverka materialet. Det kan även vara svårt att hitta det egentliga sambandet med vad man vill ha svar på och vad innehållet i materialet svarar på. (Ibid. s.358)

1.6 Mätproblem

Jag stötte inte på några direkta problem med min metod då det fanns en mängd redan publicerat material kring den katolska kyrkan och dess ideologi. Men så här i efterhand önskar jag att jag hade haft tid att göra min undersökning mer baserad på intervjuer och information från personer direkt inblandade i denna slags institutionsvård.

Jag tror att det hade varit väldigt intressant att försöka intervjua olika individer med erfarenhet av dessa institutioner för att få en mer direkt syn på denna typ av institutionsvård. Jag fann även att mitt direkta syfte och frågeställningar kom att ändras under skrivandets gång, innan jag till slut fann vad det var jag ville undersöka.

1.7 Källkritik

Då jag har valt att göra en undersökning baserad på dokumentanalys som metod har jag försökt att välja material som jag bäst tror skall försöka besvara mina frågeställningar samtidigt som de skall belysa utvecklingen av Irlands institutionsvård.

Som jag tidigare har nämnt i detta kapitel så är vanvård på institutioner inget nytt samhällsfenomen, men väldigt lite material speglar just detta problem. De källor som jag har använt i min undersökning och som har försökt att återspegla situationen på institutionen har varit skriven av antingen den drabbade själv eller återberättad av någon annan författare. Detta kan komma att vinkla problemet då kanske författaren överdriver eller lägger till detaljer för att få en mer innehållsrik berättelse. Att det finns väldigt lite publicerat material inom detta ämne tror jag har att göra med att den katolska kyrkan hade en sådan enorm kontroll inom samhället, att material som kom att kritisera kyrkan var ovanlig med rädsla för själsliga påföljder.

Jag tror att risken med att använda material som försöker återskapa en negativ berättelse kan ge en snedvriden bild av en situation. Då materialet som jag använde berättade om de ungas situation på institutionerna skulle jag kanske ha försökt att hitta material som återspeglade de ansvarigas situation inom den katolska kyrkan och dess institutioner för att få en balans.

Jag har redan nämnt att det finns en mängd material som speglar den katolska kyrkans roll

och dess ideologi och familjevärderingar. Inglis (1987) använder sig av titeln *Moral Monopoly*, där författaren behandlar det moraliska monopolet som kyrkan hade inom de frågor som handlade om familjeideal och kyrkans värderingar. Jag fann detta material intressant, men samtidigt lite förlegad med en ganska så gammaldags syn på familjen och dess funktion inom samhället. Men då boken var skriven för nästan 30 år sedan var den säkert mer aktuell just då än idag. Däremot tycker jag att Kenny (1997) skriver om den katolska kyrkans makt på ett lättsamt sätt och försöker ge en förklaring till varför kyrkans makt inte är lika stark idag. Robins (1980) skriver om utvecklingen av institutionsvården på ett mycket detaljerat vis, boken var visserligen en värdefull källa men jag fann det svårt att summera informationen på ett lättsamt sätt. Så jag kanske skulle ha underlättat för mig själv i att leta efter en alternativ källa till detta kapitel.

Jag har inte använt mig av ett stort antal källor till min uppsats som speglar just den katolska kyrkan och dess religiösa ordnar och den roll de hade inom det irländska samhället. I skrivandets stund var jag nöjd med det material jag använde mig av, men i efterhand kanske det hade varit värdefullt att jämföra liknande material med varandra. Detta för att återigen skapa en balans inom detta laddade ämne.

Även om jag har använt mig av diverse olika Internet källor tycker jag det var svårt att träffa rätt på just det material man sökte, man kommer lätt ifrån det man söker information om. Jag har använt mig av mina Internet källor som en mer renodlad fakta bas, t.ex. adresser som behandlar de religiösa ordnars historia och uppkomst. Då Internet är tillgänglig för vem som helst att starta upp en hemsida med information tycker jag att det är svårt att veta om materialet är tillförlitligt eller inte. Jag har försökt att använda mig av de mer "etablerade" adresserna, men detta är naturligtvis ingen total garanti att materialet är pålitligt.

Kapitel 2

Teori

2.1 Michael Foucault

Även om denna undersökning inte handlar om Michael Foucault har jag valt att skriva ett par rader om denne man som har utvecklat sina idéer och tankesätt till den teori som jag anser relevant i min undersökning, nämligen makt teorin.

Foucault var en av de stora teoretikerna i modern historia och levde ett intressant liv, som reflekterade hans arbete. Det var via hans arbete som Foucault försökte söka en bättre förståelse om hans eget liv. Foucault var besatt av att söka mening och bättre förståelse om sex, vilket han ansåg hade att göra med "begränsade erfarenheter" (eng. limit experiences, förf. anm.). Foucault menade att människor medvetet pressade sig både själsligt och kroppsligt till en bristningsgräns. Han ansåg även att dessa begränsade erfarenheter formade personliga och intellektuella genombrott i en människas liv. (Ritzer, 1996, s. 604f)

Foucaults olika skrivna arbeten illustreras av en blandning mellan poststrukturalism och strukturalism. Medan strukturalismen också var influerad av lingvistik så var Foucaults arbeten och poststrukturalismen generellt även påverkade av ett flertal olika teoretiska influenser. Detta påverkar Foucaults arbeten och gör dem provocativa och ibland svåra att tolka och arbeta med. Foucault är influerad av Karl Marx olika teorier, men är inte så pass begränsad som Marx till ekonomi och samhälllig makt, utan är mer intresserad av samhället som en "mikro-politisk makthavare". Vidare så inspireras Foucault utav Nietzsches teori om sambandet mellan makt och kunskap.

Foucaults senare arbeten kan sammanfattas med frasen "genealogi av makt" (eng. genealogy of power, förf. anm.). Foucault är engagerad i hur människor styr och reagerar både på andra och sig själva inom produktionen av kunskap. Han ser kunskap som något som frambringar makt genom att utgöra individer som subjekt för att sedan styra subjekten med kunskap. Foucault är också intresserad av olika teknologier som härleder från olika kunskapsområden och hur de används av olika institutioner för att utöva makt över människor. (Ibid. s.598f)

2.2 Maktteori

Foucault kallar makttemat för maktanalytik, han menade att det inte är frågan om en teori eller inriktning, utan makten är något som hänför sig till det samhälleliga vardagsplanet. Begreppet makt har utvecklats i två olika inriktningar, dels där makten är riktad mot den mänskliga kroppen (disciplinär makt) samt där makten är riktad till befolkningen i helhet (reglerande makt). Enligt Foucault är makten inte liktydig med en viss institution eller struktur utan anses vara en elementär kraft, som kan förstås som en neutral kapacitet att verka, påverka och förändra. Maktrelationer är aldrig enkla projektioner av klass- eller politiska relationer. Relationer mellan män och kvinnor, relationer inom familjen, relationer inom de olika institutionerna möjliggör statens existens och dess funktion. Men det är inte en avbildning av statens makt. (Månson (red), 1998, s.357f)

Foucault beskriver i Vansinnets Historia (1961) om den stora inspärningen som skedde under 1600-talet av olika individer i samhället, t.ex. vagabonder, tiggare, prostituerade, arbetslösa, sjuka och vansinniga. Genom denna inspärning hoppades samhället på att åstadkomma social ordning, bekämpa tiggeriet, skapa sysselsättning, reglera mängden arbetskraft och på så sätt reglera pris- och lönenivån, inpränta arbetets etiska värde och med religiösa tecken åstadkomma moralisk korrigerings. Denna drastiska åtgärd vägledades utav en vision om det himmelska paradiset, dvs. ett samhälle i jämförelse med ett välordnat socialt paradiset.

Under slutet av 1700- talet får de vansinniga sina egna institutioner, de så kallade asylerna, där man kunde studera vansinnet genom observation och klassifikation. Dessa institutioner modelleras med religionens och familjens moraliska regim som förebild. Inom asylen härskar en särskild rättvisa, de som inte lyder blir snart en internerings grupp bland de internerande. Traditionen från den stora inspärningen har tillsammans med de klassiska straffrättsteorierna spelat en viktig roll för uppkomsten av det moderna fängelset. Då samhället förändrades utifrån ett ekonomiskt, socialt och politiskt perspektiv eftersträvade man straff som var mer effektiva. I stället för att sträva efter ett mer kroppsligt straff, som skulle vara i proportion till brottet, eftersträvade man nu efter ett mer själsligt straff. Detta var även en reflektion på formeringen av nya maktrelationer.

I Vansinnets historia skildrar även Foucault hur institutioner och social praktik ger upphov till det som Foucault nämner som förnuftslenig diskurs över oförnuftets och vansinnets värld. Med detta begrepp avser Foucault en regelstyrd framställning av utsagor, begrepp, teser och teorier och hur denna diskurs återverkar på och formar den sociala ordningens strategi. Denna diskurs existerar enligt Foucault genom "diskursiv praktik" där varje kunskapsobjekt är avhängigt diskursen och dess diskursiva praktik och därigenom också den sociala verkligheten, med sitt flöde av maktrelationer som omsluter och betingar diskursen. (Ibid. s.348f)

Efter den stora inspärningen under 1600- talet, utvecklades det moderna fängelsets uppkomst tillsammans med de klassiska straffteorierna. Enligt Foucault så eftersträvade rättsfilosoferna en ordning som straffade bättre, inte nödvändigtvis mildare. Straffsystemet skulle belysa de ekonomiska, sociala och politiska förhållanden. Genom att straffa i förhållande till brottet, hoppades man att avskräcka andra att begå liknande brott och återställa den förlorade balans, dvs. statens moraliska auktoritet. Förlust av frihet anses ha samma värde för alla och därför anses vara ett genialiskt straff i samhället. Foucault lyfter även fram en annan förklaring till fängelsets uppkomst, den genomgripande disciplineringsprocess som är ett framväxande drag i det kapitalistiska samhället. Foucault menade att fängelsestraffet inte bara är ett frihetsberövande straff, utan även ett redskap för omvandling av de inspärrade och nämner isolering, arbete och individualisering av straffet. (Ibid. s.354f).

2.3 Totala institutioner

En total institution kan definieras som en plats att bo och arbeta på, där ett stort antal människor i likartade situationer lever ett instängt och formellt administrerat liv tillsammans under en längre tid, avskurna från samhället utanför. Ett typiskt exempel på en total institution är fängelset, men även inom andra institutioner där tyngdpunkten ligger på den intagnes värld och inte på personalens. (Goffman, 1973, s.9) Sociala inrättningar/ institutioner är ställen som rum, våningar, byggnader eller anläggningar där det regelbundet försiggår aktiviteter av speciella slag. Några institutioner ger plats för aktiviteter som individen upplever som avgörande för sin sociala status. Goffman talar om totala institutioner och kategoriserar dem inom fem olika kategorier.

- 1) Institutioner som har skapats för att ta hand om personer som anses vara ofarliga, men oförmögna att ta hand om sig själva, t.ex. fattig hem och ålderdomshem.
- 2) Institutioner som har skapats för att ta hand om personer som är oförmögna att ta hand om sig själva, men som även kan utgöra ett hot i samhället, t.ex. mentalsjukhus.
- 3) Institutioner som har skapats utifrån att skydda samhället, och som inte har den intagnes välfärd som omedelbar uppgift, t.ex. fängelser och tukthus.
- 4) Institutioner som har skapats för att man bättre skall kunna genomföra någon arbetsuppgift och som rättfärdigas endast på instrumentella grunder, t.ex. militärförläggningar och internatskolor.
- 5) Institutioner som är avsedda som en tillflyktsplats från världen, men som ofta tjänar som religiösa övningsplatser, t.ex. kloster.

Det centrala draget för totala institutioner kan beskrivas som ett nedbrytande av de murar som vanligen skiljer dessa tre livssfärer åt. För det första utgörs alla aspekter av livet på samma plats, för det andra pågår individens dagliga aktiviteter i omedelbart sällskap av andra individer och för det tredje är alla faser i de dagliga göromålen noggrant planerade, så att aktiviteter övergår i varandra. Dessa påtvingade aktiviteter är utformade för att uppfylla institutionens officiella målsättning.

De totala institutionernas viktigaste drag är att mänskliga behov hos stora grupper av människor behandlas genom byråkratisk organisation, oavsett om detta är en obetingat nödvändig eller lämplig social organisationsform. Den totala institutionen är en social blandning, den är dels en boendegemenskap samt en formell organisation, men då dessa totala institutioner även är en tvångsanstalt för förändring av människor är varje institution ett naturligt experiment i manipulation av personligheten. (Ibid. s.13ff & s.19)

Vid intagning till en institution sker ofta berövandet av "identitetsutrustningen" för att hindra individen från att visa sin normala bild av sig själv för andra. Vidare så förekommer ett överflöd av fysiska förödmjukelser på de totala institutionerna. Individen kan tvingas hålla sin kropp i en förödmjukande position eller kan bli påtvingad ett förödmjukande verbalt beteende. I den mån institutionen officiellt förväntas ändra de intagnas självreglerande inre tendenser, kan det bli aktuellt med psykiatriska, politiska, militära eller religiösa bekännelser individuellt eller i grupp. (Ibid. s.25ff)

Kapitel 3

Den katolska kyrkan som institution

3.1 Den katolska kyrkan på Irland

Inglis (1987) inleder sin bok med ett utlåtande där man kan läsa att den katolska kyrkan har en starkare rot på Irland än något annat västerländskt land. Den katolska kyrkan är stark och har en aktiv roll i människors vardag. Men har det irländska folket alltid varit en stark katolsk nation, med starkt troende och religiösa människor?

Historien om Sankte Patrick som kom till den irländska ön och omvände alla hedningar till goda kristna och senare den lojalitet som människor var påtvingade till påven i Rom. Årtionden av förtryck från ett protestantiskt England gjorde att det irländska folket förlitade sig på den katolska kyrkan och detta kan vara en förklaring till varför Irland har en sådan stark katolsk tro.

Kriteriet för att uppfattas som en god irländsk katolik har traditionellt uppfattats som en som mottagit eller utfört en helig handling och som dessutom följde de regler och rättesnören som den katolska kyrkan hade uppfört. Oskyldighet var en dygd och människor var inte uppmuntrade till att ifrågasätta deras religion och dess präster.

Man kunde dock bli förlåten för att bryta den katolska kyrkans regler, men att ifrågasätta dem skapade stora problem. Men självklart fanns det modiga själar som vågade kritisera och ifrågasätta den roll som den katolska kyrkan utgjorde i samhället, men den katolska kyrkan hade ett sådant starkt fäste, så denna kritik och motståndarbete fick inget fotfäste på Irland. En annan förklaring kan även vara att då den katolska kyrkan var huvudansvarig för all utbildning var man väldigt försiktig med att uppmuntra och acceptera kritik. Kyrkan hade en tendens att kräva att samhället skulle lyda de regler och förhållanden som kyrkan upprättade och de som förde kritik mot kyrkan anklagades för att vara antagonister och uteslöts från kyrkan. Då kyrkan hade en sådan pass väsentlig roll i synen på hur samhället skulle se ut och samhällets aktörer följades efter kyrkans åsikter med rädsla för själsliga reprimander, var det inte många som vågade kritisera kyrkan och dess rigorösa ideologi.

I och med detta fick inte de som kritiserade kyrkan något större fotfäste på Irland och kyrkan kunde fortsätta att styra samhället och dess medlemmar. Men denna "simpla tro" och det stränga brödraskap som kyrkan hade upprättat under en lång tid började så sakta att falla sönder. Den katolska kyrkan hade under en lång period försvarat sin position gentemot övriga katolska länder i Europa och man hade lärt sig att acceptera kritik med förklaringen att kyrkan hade en lång tradition som var väl rotad i människors tro och därför var emot förändringar.

Tyvärr så har frånvaron av en mer systematiskt och rigorös kritik av den katolska kyrkan blivit till något av ett handikapp för kyrkan. Historiker menar att om kyrkan hade accepterat en viss del av kritiken som framfördes och tagit mer ansvar för vad som framställdes som problem så hade kanske kyrkan fått ännu större fotfäste bland de som tvivlade på kyrkan inom vissa frågor. Men även för den nya generationen av irländska medborgare som nu söker en sammanhängande förklaring till kyrkans agerande och dess inflytande och dess påverkan i samhället. Men då kyrkan vägrar att ta ansvar och fortsätter att predika inom sin gamla ideologi, så söker sig den nya generationen till alternativa medel för att utöva sin tro. (Inglis, 1987, s.1ff)

Medan den irländska sociologin har misslyckats med att hitta en förklaring och analys till varför den katolska kyrkan hade ett så pass starkt inflytande i samhället har irländska historieskrivare lyckats identifiera fyra olika huvudförklaringar till varför kyrkan hade sådan stor makt:

1) Avsaknad av eget språk och en kulturidentitet under 1800- talet och sökandet efter stabilitet i en tid som ständigt förändrades. Detta gjorde att man sökte sig till kyrkan då man var rädd för att bli effektivt angliciserad.

2) Tillväxten av institutionell tillgivenhet var inte ett gensvar för rädslan att bli angliciserad utan snarare en reaktion på den moderna civiliserings process som spreds i Europa sedan 1700- talet. Då denna samhälls process hade importerats utav den katolska kyrkan var den därför acceptabel av de flesta katoliker.

3) Förutom behovet att anpassa sig både civiliserat och moraliskt som de övriga Europeiska länderna, särskilt det protestantiska England, så var de styva vidhängande regler och förmaningar som kyrkan förespråkade även de rättesnören som människor levde efter. Kyrkan hade total kontroll över disciplin och det sociala livet. Fakta pekar på att detta var anledningen till varför Irland inte utvecklade ett kapitalistiskt system.

4) Den sista förklaringen pekar på kyrkans inflytande på familjelivet och i synnerhet mödrars roll och den moraliska aspekt som mödrar, enligt kyrkan, skulle förespråka. Det var enligt denna moraliska kontroll som kyrkan kunde kontrollera kvinnor och sexualiteten.

(Ibid.s.5)

3.1.1 Den katolska kyrkan som organisation och dess kontroll

Den stora vidhängande tillgivenhet till regler och förmaningar inom den katolska kyrkan bland den katolska religionens anhängare, har vidhållits genom en omfattande fysisk organisation som utvecklades under 1800- talet. Det var inom det institutionella nätverket av kyrkor, skolor, sjukhus och hem som den irländska katolska religionens utövare fick fotfäste enligt kyrkans regler och förmaningar.

Det var genom ett dedikerat arbete från präster, nunnor och bröder och deras förmåga att kontrollera den moraliska predikan som gjorde att den irländska populationen praktiserade dess religion utifrån ett strikt och kontrollerat tankesätt. Ett rigoröst system av hierarkiskt disciplin och kontroll var implementerad, och var kontrollerat av den katolska kyrkan i Rom så att biskopar och präster fick en utökad makt.

För att söka förståelse till den katolska kyrkans moraliska makt är det nödvändigt att beskriva hur den är fysiskt och hierarkiskt organiserad, positionen av biskopar, präster, nunnor och bröder tillsammans med de flertal frivilliga arbetarna gjorde att ett flertal strategier och olika förfaringssätt influerade lekmännen till att utöva den katolska religionen enligt kyrkans önskemål. Den organisatoriska styrka som kyrkan förespråkade var grunden till att kyrkan hade en sådan stark influens på den irländska populationen och deras moraliska agerande och tankesätt.

Det är även genom den välutvecklade byråkratiska apparatur som kyrkan, liksom staten har i politiska ärenden, lyckats bibehålla kontrollen av den irländska moraliska predikan och dess praktiserande, oavsett om människor är helt absorberande och engagerade i religionen eller inte.

Det finns inte någon liknande organisation inom samhället som utövar en sådan stark makt

och kontroll som den katolska kyrkan, den har även en väldigt starkt ekonomiskt inflytande. Genom kyrkans dominans av utbildning, hälsofrågor och det sociala skyddsnätet är kyrkan huvudansvarig för civilisationen, disciplinering, moralisering och övervakning av den irländska populationen. Det har även påpekats att då de flesta av populationen har tillbringat en väsentlig del av sitt liv inom organisationer styrda av den katolska kyrkan och under indirekt eller direkt handledning från biskopar, präster, nunnor och bröder som den katolska kyrkan har lyckats bibehålla den moraliska kontrollen över dessa människor. (Ibid. s.33f)

3.1.2 Den katolska kyrkan och familjevärderingar

Den vidhängande tillgivenhet till den katolska kyrkans familjeideal och värderingar hänger ihop med social prestige och enligt kyrkan är det modern i familjen som skall föra denna lära vidare. Så snart en kvinna har ingått äktenskap och givit upp sin hemgift och i många fall sitt jobb, faller ansvaret på kvinnan att föra läran om moral och agera som en civiliserad och väl-respekterad medborgare vidare till sin make och sina barn. Detta är en av orsakerna till varför kvinnan är i en sådan allians med kyrkan, kvinnor anses ofta vara mer religiösa än män och då kvinnan inom det irländska samhället har huvudansvaret för uppfostrandet av barn överförs denna starka tro och dess familjeideal vidare till barnen. Kvinnan bär ansvaret för hur den övriga familjen ter sig till kyrkans regler och värderingar. Ofta så har kvinnan även ansvar för sjuka, fattiga och mindre privilegierade inom samhället och får så på detta sätt ytterligare moralisk makt och tillkännagivande från övriga medborgare. Barn som inte lyder och uppför sig på ett önskat sätt medför ofta skam- och skuldkänslor hos modern och den övriga familjen. Då modern är den yttersta länken mellan kyrkans ideal och värderingar och hur barn beter sig, är det ofta modern som får lida om hennes familj inte respekterar kyrkan. Modern har alltid huvudansvaret för hennes familj och barn, så länge de lever tillsammans med henne, oavsett ålder. (Ibid. s.68f)

Kyrkan hade även en stark influens på människors kunskap om sexuella aktiviteter och kroppslig lust. Kroppen var något man inte diskuterade öppet och framför allt inte i närvaro av barn. Då sexuell lust och aktivitet bara var tillåtet inom äktenskapet, försökte man hindra par att gifta sig väldigt unga.

Då kyrkan kontrollerade all sexuell lärdom och vetenskap ansågs sexualitet som något problematiskt och fult. Kyrkan predikade ofta att sexualitet var en synd och skulle straffas med både privat- och offentlig skam. Sex ansågs länge vara en sjukdom som inte gick att bota. En dotter som var sexuell aktiv före äktenskap ansågs som en moralisk syndare och om hon dessutom blev gravid före äktenskap skickades hon ofta bort från familjehemmet. Det var först runt 1960- talet som attityden till sexualitet var mer öppen och kyrkan började förlora sin kontroll över människors kunskap och attityd. Men det lät dröja nästan ytterligare 20 år som den sociala och kulturella spärren till sexualitet började släppas.

Även runt om i övriga katolska länder i Europa började attityden till sexualitet och social kontroll släppa på de tidigare stränga restriktioner efter första världskriget. 1910 predikade Bloomsbury Group om den fria kärleken och i Ryssland avskaffades det lagbundna äktenskapet och runtom i Europa så började människor röra sig bland andra kretsar och skapa

nya bekantskaper. Detta skapade ett problem för den katolska kyrkan som började förlora sin kontroll och makt över människor. (Ibid. s.162ff)

3.2 Präster, bröder och systrar

Den katolska kyrkan hade till uppgift att skapa social ordning och korrigera moralen och det var efter dessa rättesnören som de många religiösa ordnar som drev de olika institutionerna opererade. Den katolska kyrkan är en organism, den är dessutom en organisation som består av tusentals ordnar, organisationer och olika grupper som alla är placerade under olika kyrkan och dess undergrupper. Kyrkan är den mest systematiserade och systematiska enheten inom samhället. De flesta undergrupper är religiösa med dithörande präster, bröder och systrar, men ett flertal grupper inriktar sig också på rekreation, apostolisk vägledning och social andakt likväl som den religiösa aspekten. (Deedy, 1992, s. 227)

Arbetet med administrering och hjälp till de som behöver vägledning enligt kyrkans ideologi utförs av präster, religiösa bröder, systrar (nunnor) diakoner men även av lekmän som är anställda av kyrkan antingen på en professionell- eller frivillig basis.

Präster

En präst är en person som är medlem av den heliga orden, han är prästvigd att missionera kyrkans ideologi både spirituellt och inom en världslig sfär. En präst har makten att fira och leda gudstjänst och förlåta synder. Han kan även ha anställning som lärare, socialarbetare eller journalist för att sprida sina kunskaper och hjälpa individer i samhället. En präst är en medlem i en församling eller i en religiös order, där de ofta har specialiserat sig inom en särskild apostel. En präst svarar under en ärkebiskop eller biskop. Teoretiskt sätt är en präst prästvigd för resten av hans liv, men kan återvända till livet som lekman genom seksualisering, denna process regleras av "Holy See".

Påven John Paul II avskaffade denna process 1978, då antalet präster som ville avsäga sig sitt prästskap ökade dramatiskt, men fyra år senare återinfördes möjligheten att återigen bli en lekman, men under stränga förhållanden och regler. Anledningen till att många präster valde att återgå till ett liv utanför kyrkan var att de ville ingå äktenskap. Denna önskan satte enorm press på den katolska kyrkan och deras krav på total celibat och avhållsamhet. Men "Holy See" vidhåller fortfarande att celibat är äran av prästskapet och kyrkans ideologi. (Ibid. s. 379)

Bröder

En broder är en medlem av en religiös sammanhållning som liksom en präst har avlagt vissa löften, men till skillnad från en präst så avlägger inte en broder sina löften till den heliga orden. Vissa bröder är medlemmar ur grupper där majoriteten är präster medan andra är medlemmar ur brödraskapen vars huvuduppgift är att undervisa, t.ex. Christian Brothers. En broder är en lekman men utför ofta liknande prästerliga uppgifter inom samhället och för dess medborgare. (Ibid. s. 380)

Systrar

En syster är en religiös kvinna som liksom en broder har avlagt vissa löften. Många systrar arbetar inom sjukvården, socialt arbete och undervisning. Det fanns en tid då det var en spe-

cifik skillnad mellan en syster och en nunna, men idag är de två titlarna likvärdiga. Tidigare så var en nunna en kvinna som hade vigtt sitt liv åt Gud och avlagt ett speciellt löfte, dessutom så levde hon med andra nunnor i ett kloster. En syster var en kvinna som visserligen var religiös och avgett ett löfte, men de hade även andra uppgifter i samhället. (Ibid. s.44ff & s.381)

3.3 Religiösa ordnar

Här följer en kort sammanfattning på de fyra större religiösa ordnar inom den katolska kyrkan som bildade diverse barnhem, institutionella skolor och andra institutioner där barn och ungdomar placerades.

Christian Brothers

Denna order bildades i Cork på Irland när en rik köpman sålde sin firma för att ägna sig åt att utbilda fattiga och dess barn. Det var 1802 som Edmund Ignatius Rice bestämde sig för att sadla om och försöka göra de fattigas liv mer värdefullt genom att utbilda dem och ge dem nya kunskaper.

Då det var förbjudet för katoliker att utbilda sig själva eller sina barn under 1800- talet blev Rice inte väl bemött bland icke- katoliker, men fick stöd av biskopen Dr Hussey och kunde upprätta sin skola. Han startade 1802 i Waterford och assisterades utav ett par lärare. Ett år senare byggdes ett kloster utav invånarna i Waterford som ett tecken av tacksamhet för dessa pionjärer som envist försökte sprida sina kunskaper vidare till de mer behövande. Ryktet spred sig att denna skola var en stor succé och ett stort intresse visades från diverse bröder och munkar och som kom till Rice för att sluta upp till hans nya skolor. Snart hade ytterligare skolor i Carrick-on-Suir, Dungarvan och Cork öppnats. Under det kommande århundrade hade Christian Brothers tagit över de flesta utbildningar inom de större städerna på Irland.

Christian Brothers hade ytterligare ansvar för barnhem, industriella skolor och ett stort antal av institutioner för döva och stumma. Det var inte bara på Irland som denna order hade stor framgång, 1820 blev Christian Brothers krönta som ett religiöst institut av den katolska kyrkan. Ordern var även den första att bli officiellt upprättade utav den katolska kyrkan i Rom. Genom denna officiella upprättelse spred sig ordern till London, Liverpool och flera andra större städer i England. 1868 skickades en koloni till Australien för att försöka etablera sig och snart hade även skolor, universitet, barnhem och andra institutioner bildats även där.

Idag finns Christian Brothers över hela världen och sprider den kunskap som Rice ville förmedla till de bättre behövande. Rice avled 1844, men blev den sjätte oktober 1996 heligförklarad utav påven Johannes Paulus II. (www.bbc.co.uk & www.geocities.com/heartland/valley/1952/history.html)

Fathers of Charity (Rosminians)

Denna order bildades 1828 utav Antonio Rosmini som var från Rovereto i Italien, formellt upptagna i den katolska kyrkan tio år senare, de tog sitt namn utifrån den kristna synen på barmhärtighetsprincipen om att hjälpa andra och bättre behövande. I engelsktalande länder kallar sig denna order för Fathers of Charity, men i Italien kallar de sig bara för Rosminians.

Rosmini levde efter två principer och som han bildade sin order utifrån, den första principen var att Gud alltid kom i första hand och den andra principen var att ens egna handlingar kom i efterhand. Rosmini levde efter dessa två principer för att få rättelse och förlåtelse i sina felaktiga handlingar men också för att rena sin själ. Med dessa två rättesnören bildade Rosmini det första institutet (Institute of Charity) för att sedan utveckla och upprätta ett flertal institutioner runtom i Italien. Utifrån denna order som hade bildats för att hjälpa enbart pojkar uppstod även en mindre order vid namn, Daughters of Charity som bildades för att hjälpa flickor.

1831 reste Luigi Gentili till England för att försöka sprida Rosminis budskap då han hade blivit ditbjuden av biskopen för att undervisa lekmän och studenter vid kyrkan.

Under ett par år spred sig Rosminis lära runt om i England och hade snart etablerat sig i de flesta större städer och det lät inte dröja förrän orden var etablerad även på Irland. Man lät även bilda ett par industriella skolor där man placerade barn i slutet på 1800- och 1900-talet. Rosmini avled 1855 men hans budskap och lära lever vidare.
(www.newadvent.org/cathen/13198a.htm)

Sisters of Mercy

Denna order bildades i och med att Catherine McAuley avlade sitt löfte 1831 om att bli en syster inom denna order, hon blev den första officiella systemen i Sisters of Mercy. McAuley hade ett par år innan sitt avlagda löfte ärvt en summa pengar som hon använde till att bygga ett hus för hemlösa och fysiskt misshandlade kvinnor i Dublin. McAuley ansåg att många av Dublins kvinnor levde under dåliga förhållanden och hade små möjligheter till ett mer dragligt liv och att utbilda sig. Hennes radikala handlingar stämde utifrån en livslång kärlek till Gud och en önskan om att leva som en följeslagare till Jesus.

1827 öppnade McAuley House of Mercy i Dublin och blev en stor succé då många kvinnor anslöt till hennes hus där de levde och bad tillsammans. McAuley och hennes kvinnor gjorde också bot i samhället då de besökte många sjuka och svaga. Den katolska biskopen i Dublin blev snart imponerad av McAuleys arbete och försökte få henne att etablera hennes grupp av kvinnor till en religiös order inom den katolska kyrkan. Efter att ha studerat en annan order under ett år avlade hon sitt löfte och orden var officiellt etablerad. När McAuley avled 1841 fanns det ca 14 ordnar på Irland och i England och snart spred sig hennes arbete vidare i världen.

Sisters of Mercy var också kända som de vandrande nunnorna och systrarna då de vandrade på gator och vägar för att hjälpa de fattiga. Denna order blev snabbt populär bland medborgare men även bland de som anslöt sig till ordern då de inte hade några specifika regler att följa utan kunde vandra fritt på gator och sprida sin värme och kärlek. Dessa systrar var väl utbildade och kunde därför upprätta olika institutioner där man utbildade unga flickor enligt ordens lära. (www.holy-cross.com/general/sistersofmercy.php) & (www.heritage.rif.ca/society/rel_orders_edu.html)

Sisters of Clare (Poor Clares)

Denna order bildades under en större order vid namn The Franciscan Order of the Divine

Compassion som leddes av Francis of Assisi och som fick en kallelse från Gud att predika de goda nyheterna från Jesus Kristus. Utrustad med katolsk tro predikade Francis of Assisi till de svaga i samhället och snart hade han och andra bröder bildat den första orden. När Clare of Assisi ville sluta upp till Francis order ombads hon att avlägga sitt löfte om att tjäna order enligt dennes lära, och när detta var gjort hade den andra ordern inom The Franciscan Order uppstått och The Sisters of Clare var etablerad 1212.

Tillsammans med sin moder, syster, moster och andra kvinnliga bekanta spred Clare sitt budskap till fattiga och andra behövande. Ordern fick allt större fotfäste och trots att Clare avled 1253 levde orden vidare. 1630 hade ordern ca 925 olika kloster där 34000 systrar levde. I och med den franska revolutionen och den sekularisering som pågick så förstördes de flesta av orderns kloster.

Då revolutionen härjade sökte man sig till England och etablerade sig där istället och byggde snabbt upp en ständigt växande order som spred sig till Irland under 1800-talet. Ordern är idag inte alls lika stor men är fortfarande utbredd runtom i världen, det dagliga livet inom ordern upptas av dagliga böner och arbete. Man håller även på grundreglerna att man skall fasta och arbeta under tystnad. I början på 1900-talet fanns det ca 178 medlemmar på Irland och de allra flesta arbetade inom olika institutioner för barn och ungdomar. (www.newadvent.org.cathen/12251b.htm & www.orders-angelican.org/fodc/fodchist.html)

3.4 Adjö till det katolska Irland

Följande text handlar om hur katolicismen har förlorat en väsentlig del av sin makt på Irland och ett försök till en förklaring till varför detta hände. Irland har generellt blivit ömsom beundrat och fördömt för sin starka katolska tro, och nu beskrivs Irland som ett land där katolicismen är ur mode och inte lika önskvärdt. Som en överraskning för många var inte den irländska nationalismen ett resultat från katolicismen, utan en produkt av det protestantiska Irland både utifrån ledarskap och koncept. Under 1800-talet var populationen på Irland övervägande protestanter. Tillväxten av europeisk nationalism gick hand i hand med avtagandet av religionens betydelse, så i och med den franska revolutionen tappade den protestantiska tron lite av sin position. Trots att den franska revolutionen var helt emot katolicismen fick den ett växande fotfäste på Irland.

Nationalismen fick även den en starkare krets av anhängare och detta berodde på att kyrkan hade börjat acceptera nationalism och dess betydelse för landet, något som kyrkan tidigare helt hade fördömt. I och med att kyrkan tillät nationalismen växa började även katolicismen bli allt mer accepterad.

Det katolska Irland har alltid haft en stark tradition av patriotism och varit väldigt miss-tänksamma och otacksamma mot England och dess styre. Som jag har nämnt tidigare så blev inte Irland självständigt förrän 1921, men det var pga. Englands förtryck av katolicismen och konfiskerandet av land som den irländska populationen tillät detta hat mot England gro allt starkare under flera generationer.

I och med att den katolska kyrkan fick allt större inflytande på utbildning och att föra lärdomen vidare under slutet på 1800- talet så blev katolicismen väl etablerad på Irland och därmed accepterad. Då den katolska kyrkan hade en så pass stor kontroll över detta område fick även dess religiösa ordnar allt större inflytande.

Det har alltid varit fler kvinnor än män som har haft en starkare tro och utövat sin religion på ett mer rigoröst sätt och detta har naturligtvis varit en anledning för diverse författare och forskare att söka en förklaring till detta fenomen. En av förklaringarna kan vara att kvinnor är tillgivna präster på ett mer intimt sätt, men även inom relationen på en politisk nivå. Detta kan även resultera i en psykologisk förklaring till att män ofta är mer kritiska och avvisande till präster. I de flesta skämt och historier så framstår prästen som den starka och mannen som den svaga och den som fruktar prästens sexualitet. Detta tema har varit en av anledningarna till varför den katolska kyrkan och dess präster har varit så starkt kritiserad av män under en lång period. (Kenny, 1997, s.3ff)

Kapitel 4

Institutionsvård på Irland

4.1 Historisk utveckling

Grunden till den formaliserade institutionsvården på Irland härstammar från tidigt 1900- tal, men självklart förekom institutionsvård även långt innan. Men institutionsvården fick allt större fäste inom det irländska samhället i början på 1900- talet. Ett flertal faktorer har spelat roll när det gäller skapandet av den mer rotade institutionsvården, och det system som denna typ av vård faller inom.

Följande information har jag hämtat från en text skriven av Gay Graham (1994) då ingen annan källa är angiven. Fyra olika faktorer har diskuterats som grundpelarna till skapandet av den irländska institutionsvården;

1) Stiftandet av den irländska fattiglagen

Denna nya lag trädde i kraft 1838 och ur denna nya lag framträdde stadgan om fattighjälp (The Poor Relief Act). Den nya lagen resulterade i att fattighuset förblev den institution som tog hand om de barn som i största allmänhet inte klarade sig ekonomiskt och som inte hade någon som kunde försörja dem. Under 1840- och 1850- talet var fattighuset den enda instans som fungerade som en fristad för fattiga barn. De flesta som vårdades vid dessa fattighus var i allmänhet föräldralösa eller övergivna av sina föräldrar.

Tänkandet bakom denna nya stadga var att villkoren för att få denna typ av hjälp skulle både vara sträng och motbjudande, så att bara de som verkligen var i behov av denna hjälp skulle söka hjälp. Vården av barn som placerades på dessa fattighus var dels hård och man lade tonvikt på kontroll och inspärning.

Denna typ av institutionsvård kom att kallas för segregations- och kontroll modellen (segre-

gation- and control model) och rådde ända in på början av 1900- talet. Målet med denna typ av modell var att förflytta unga personer som skapade oreda och olägenhet i samhället och spärra in dem under mer kontrollerade former.

2) Involverandet av religiösa ordnar

Dr Cullen var den katolska ärkebiskopen i Dublin under 1849- 1878 och han förblev aktiv inom etablerandet av de religiösa ordnar som sörjde för vården av katolska barn inom diverse institutioner. Samtidigt som de religiösa ordnarna ombesörjde för den dagliga vården av dessa barn försökte man även att kämpa emot den protestantiska lärdomen som spreds av diverse protestantiska organisationer på Irland i ett försök att återetablera den protestantiska läran. "*education in the protestant faith, and apprenticeship to protestant masters exclusively became an inflexible principle of public charities providing for the pauper child in eighteenth century Ireland*". (Robins, 1980 s.12)

Oavsett då fattighusen inte hade som mål att omvända de barn som var omhändertagna och ombesörjda för så var Dr Cullen fast besluten att alla barn som placerades på institutioner som drevs av de religiösa ordnar enbart skulle vårdas av katolska drivna institutioner och som var strängt kontrollerade av bröder och systrar. Dessa religiösa ordnar mottog denna beslutsamhet väldigt positivt och på Dr Cullens initiativ började mer etablerade barnhem uppstå runt om på Irland runt 1850- talet.

Under denna period drevs ca 90 % av de barnhem och övriga institutioner för omhändertagna barn av diverse religiösa ordnar. Då staten inte var direkt ansvarig för den dagliga verksamheten och vården av omhändertagna barn under denna tidsperiod, kan enbart de religiösa ordnar hållas ansvariga för de misstag, skandaler och tragedier som har rapporterats under senare år.

3) Ungdomsvårdsskolor/ uppfostringsanstalter

Denna slag av institution etablerades på Irland under 1858 till hjälp att vårda unga kriminella som för närvarande var omhändertagna och placerade i vanliga fängelser, avsedda för vuxna. Denna nya slag av institution växte fram ur den engelska stadgan om ungdomsvårdsskolor (Reformatory Schools Act 1854) och den drivande kraften bakom denna nya vårdform var Mary Carpenter. Hon var bekymrad över den utveckling som skedde i samhället där kringflackande vagabonder och småtjuvar fick härja tämligen fritt. Hon publicerade en bok kring detta problem, vilket resulterade i att inrikesministern i Storbritannien ledde en utredning för att försöka skapa en lösning till detta problem.

Då denna lagstiftning fick fotfäste även på Irland kom detta att resultera i att allt fler frivilliga institutioner och hem blev godkända för att handha dessa kriminella ungdomar via domare och dess domstolar. Lagstiftningen reglerade även olika inspektioner av dessa ungdomsvårdsskolor och ansökningar om anslag om ekonomiskt understöd. I början på 1900- talet fanns det 10 olika ungdomsvårdsskolor på Irland, men då det blev svårare att hålla den standard som lagstiftningen krävde, överlevde bara två ungdomsvårdsskolor i mitten på 1940- talet. Dessa två institutioner drevs båda av religiösa ordnar och vårdade pojkar i Daingean medan institutionen för flickor fanns i Limerick. Detta system fortsatte att existera ända in på 1970- talet då en officiell kommitté rekommenderade att institutionen i Daingean skulle stängas vid första möjliga tillfälle och därefter ersättas av ett mer modernt system

speciellt inriktad på denna slags institutions-vård med erfaren och utbildad personal.

Målet med detta system var att försöka segregera unga brottslingar samt erbjuda dem en enkel utbildning för att försöka få dem att undvika återfall i sin kriminella bana. Detta system ville även försöka att vårda dessa ungdomar till ett mer produktivt liv utan brott. Livet vid ungdomsvårdsskolan var väldigt hård med ett stort antal intagna som skulle samsas om små utrymmen samt bli vårdade och kontrollerade av en liten styrka av personal.

4) Industriella skolor

I slutet på 1800- talet och långt in på 1900- talet ökade antalet kringfläckande unga på Irland och detta resulterade i att samhället krävde en ökning av diverse olika institutioner och den slags vård och omsorg dessa barn var i behov av. De industriella skolorna existerade redan i Storbritannien och utökades till Irland via den irländska lagstiftningen 1868 (Industrial Schools Act).

Då staten inte erbjöd ekonomiskt stöd till att upprätta dessa industriella skolor utan bara betalade understöd till de redan omhändertagna barn, förlitade man sig på privat personer som kunde finansiera denna kostnad.

Detta problem resulterade i att Dr Cullen åter blev involverad tillsammans med ett flertal religiösa ordnar för att upprätta dessa väl behövda industriella skolor. I slutet på 1860- talet fanns det 21 olika industriella skolor, två stycken för katolska pojkar, arton som drevs för katolska flickor och en för protestantiska flickor. Alla de katolska industriella skolor drevs av diverse olika nunneordnar eller Christian Brothers och i början på 1900- talet hade dessa skolor utökats till 71 industriella skolor där fler än 8000 barn var placerade. En av anledningarna till att det fanns fler industriella skolor för flickor var att många institutioner var upprättade enbart för flickor som hade blivit gravida utanför äktenskapet.

Förhoppningarna med detta system där tillväxten av de industriella skolorna ständigt ökade, var att försöka omhänderta barn i tid. Detta system satte inte barnet i främsta ledet utan man var mer bekymrad över vilken effekt dessa barn kunde ha för samhället i helhet. Man hoppades på att lösningen att omhänderta diverse barn från olika sociala kategorier och utbilda dem inom enkla hantverk, skulle hindra dem från att bli en börda inom samhället när de blev äldre.

4.2 1700- 1900

Här kommer jag att redogöra för hur vården av barn på olika institutioner såg ut innan det mer rotade och moderna systemet sattes i verk. När man läser hur denna vård form har utvecklats under nästan 200 år är det svårt att få ett grepp om hur den exakta utvecklingen såg ut. De olika slags vårdinstitutionerna som försökte vårda och skydda barn och ungdomar har inte uppstått ur en kronologisk ordning, men jag har försökt att kortfattat redogöra för de stora förändringarna och dess utveckling. Nedanstående text är hämtad ur Joseph Robins bok (1980).

Hittebarn

Övergivna spädbarn, föräldralösa och andra barn som hade berövats sin barndom eller frihet

har i moderna tider alltid varit föremål för olika välgörelser. Men det skall nämnas att storleken på denna välgörelser har varierat väsentligt genom århundraden. Tidigare politiska influenser tillsammans med det kristna etos som rådde och återkommande svåra tider med hungersnöd, krig och andra landsplågor gjorde att människor hade andra saker att tänka på än att hjälpa dessa olycksdrabbade barn.

Föräldralösa och oäkta barn har alltid varit de kategorier som igenom alla tider har dominerat de som har varit i behov av vård och skydd från den offentliga sektorn. Även om de oäkta barnen inte fick samma vård och skydd, då faderskapet spelade en väsentlig roll och ansågs vara väldigt viktigt för ett barns identitet. Genom tiderna när kristendomen fick ett större fotfäste försökte man sprida läran om att alla barn var välkomna och dess sociala position inte avgjordes om barnet hade två föräldrar eller inte. Det var genom kristendomen som behovet av diverse välgörelser för barn framspeglades och uppkomsten av främst sjukhus och dårhus för sjuka ökade i takt. När

det gällde vård och skydd av barn så spelade kyrkan återigen en väsentlig roll och diverse kloster omhändertog föräldralösa barn men även hittebarn. Även fast kyrkan valde att vårda och skydda dessa barn så utsattes många för diskriminering inom samhället och det finns även bevis som visar på att små barn dödades på grund av dess illegitima status.

Problemet med hittebarn växte allt större under mitten av 1600- talet, så en kommitté beslutade att en institution för fattiga och gamla, men även för föräldralösa barn skulle upprättas. En skola som gick under namnet "*Bleucoat school*" bildades för fattiga pojkar medan de övriga kategorierna förblev ignorerade.

Problemet med tiggare i diverse större städer växte allt snabbare och 1703 började byggandet av Dublins första fattighus och detta fattighus var det första som finansierades av regeringen. Idén bakom uppkomsten av fattighus var att försöka bli av med diverse lösdrivare och tiggare, men snabbt fylldes fattighuset med oönskade barn, så 1747 öppnades den första institutionen för hittebarn i Cork. Fortfarande avsåg sig staten allt ansvar, så de privata organisationer och kyrkan spelade en oerhört stor roll i vården av unga under 1700- talet.

I Dublin placerades hittebarnen inom olika fattighus som egentligen inte var utrustade för att vårda och skydda barn. Då problemet med tiggande barn skapade oreda runt om i städerna lät man skapa en ny typ av institution (hittebarnshem). Här beslutade man att vårda barn mellan fem och sexton år, för att sedan låta dem bo hos någon moralisk ärlig person tills de blev 21år.

Man separerade även spädbarn från de lite större barnen för att kunna ge dem den adekvata vård de behövde. En liten korg var placerad utanför dörren på ett flertal institutioner så att de som ville kunde lämna sina nyfödda barn för vård och omsorg, denna idé var inte ny utan hade utövats sedan medeltiden. Under det första året lämnades 265 nyfödda barn i korgen, man försökte att placera barn under två år hos en amma. När barnet var åtta år gammal återsändes barnet till institutionen.

Under de första sju åren som denna institution var i drift lämnades totalt 4025 barn för vård och omsorg. Mellan 1796 och 1826 hade 52000 barn omhändertagits och 32000 av dem

hade omhändertagits som spädbarn. Ända fram tills den irländska lagen om vård av fattiga trädde i kraft 1838 så var vården av barn oorganiserad och inadekvat. Och dessvärre så visar rapporter om att dessa få rådande institutioner var involverade i misshandel och vanvård av de unga som vårdades där.

Man började så småningom inse att denna slags institution inte var tillfredsställande för barn att vistas vid, så man började på försök, låta ammorna behålla barnen istället för att återlämna dem efter åtta år. Detta resulterade i att de flesta slag av dessa institutioner stängdes och 1854 stängdes det sista hittebarnshemmet i Cork för att ersättas av industriella skolor och vårdinstitutioner.

Fattigskolor

Denna typ av skola fick fotfäste först i England, men spreds snabbt över till Irland. Diverse filantroper började etablera olika skolor för fattiga och icke-läskunniga barn och såg till att de fick en basutbildning. Dessa skolor drevs helt i protestantisk anda då katoliker förbjöds att undervisa katolska barn och därav inte tilläts att driva skolor.

De var dessutom förbjudna att skicka sina barn utomlands så att de kunde få en katolsk utbildning. I mån av plats erbjöds katolska barn undervisning vid dessa skolor men de undervisades i protestantisk anda. Undervisningen skedde ofta under mer praktiska ämnen såsom hantverk och jordbruk.

De flesta barn som utbildades på dessa skolor var antingen föräldralösa eller kom från väldigt fattiga familjeförhållanden. Man ville dessutom att de barn som undervisades vid dessa skolor hade föräldrar som tillhörde en etablerade kyrka.

De som undervisades vid dessa skolor bodde även där, då man speciellt försökte förhindra de katolska barnen att bli influerade av sina föräldrar och påtryckningar utifrån. Dessa skolor var även placerade långt ut på landsbygden, igen för att förhindra barn att bli påverkade av icke-protestanter.

Det tog ett flertal år att etablera en tillfredsställande undervisning och under de första 40 åren publicerades inte några dokument hur undervisningen sköttes och under vilka förhållanden barn placerade vid dessa skolor blev behandlade. De som var placerade vid dessa skolor var under statens vård och det var allmänt känt att barn blev behandlade som "miserabla objekt" och ansågs som en allmän skamfläck för samhället. Trots att denna vanvård påpekades för diverse ansvariga gjordes väldigt lite för att försöka underlätta de miserabla förhållanden som rådde. De flesta barn läts gå hungriga och utan kläder och många blev både fysiskt misshandlade och sexuellt utnyttjade.

Livet vid dessa skolor var ofta väldigt hårt och de barn som var placerade i vård levde under stränga förhållanden med hårda regler. Man väcktes klockan 6 under mars till och med oktober och en halvtimme senare under resten av året. Man undervisades i trädgårdsskötsel, jordbruk och andra praktiska hantverk. Dieten bestod oftast av grönsaker, potatis och kärnmjök medan det serverades kött på söndagarna. Ironiskt nog så ansåg barnen att denna diet var bättre än den som de var vana vid när de bodde hemma hos sina föräldrar. Barnen var även konstant anklagade för att stjäla, ljuga och använda svordomar. De flesta försökte att rymma vid ett flertal tillfällen, för att försöka för-

hindra detta så fick den ansvariga huvudläraren eller rektorn böta varje gång ett rymningsförsök uppdagades, detta innebar att övervakningen var stor och inhuman. De barn som ansågs vara en stor risk för de övriga intagna skickades till ungdoms-vårdsskola i Dublin.

Under början på 1800- talet blev det mer vanligt med olika former av kristendomen och det var mer accepterat av vara katolik. Detta innebar att dessa skolor tappade lite av sin status och allt fler barn lämnade dess vård. Då de ansvariga inte längre drev en form av skola med status blev dessa skolor förknippade med pinsamhet och besvär. 1825 beslutade man att stänga alla fattigskolor och resultatet löd att under de nästan 100 år som dessa skolor hade varit i drift hade man åstadkommit väldigt lite både utifrån ett religiöst synsätt och inom dess undervisning och målsättning.

Industriella anstalter och fängelser

Det var inte vanligt att man placerade barn i vård på fängelser och i industriella hus, men det förekom då och då. De barn som vårdades vid dessa institutioner var faderslösa och oftast under femton år och blev alltid placerade vid fattigskolor först innan de blev placerade vid en industriell anstalt. Staten hade vidsträckta planer för dessa industriella anstalter, då de skulle utgöra ett syfte att ta hand om de fattiga och tiggare runt om i de större städerna. Tyvärr så misslyckades denna plan att upprätta industriella anstalter runt om i landet, så det var ett överflöd till de få institutioner som existerade. Dessutom var dessa industriella anstalter inte upprättade för att vårda barn, så man lät bygga speciella byggnader vid dessa industriella anstalter för de som var omhändertagna. Återigen var dessa barn ofta föräldralösa eller så var dess föräldrar oförmögna att ta hand om dem. Syftet med de industriella anstalerna var ytterligare ett försök till att kontrollera ordning och reda i städerna. Man utbildade barn inom hantverk såsom skrädleri, pälsberedning och andra sömnader, och man hade stora förhoppningar att dessa barn skulle tillföra samhället stora resurser den dagen de var redo att lämna den industriella anstalten.

Barn med vuxen relaterade brott förekom allt oftare under 1800- talet och man insåg att dessa barn inte kunde placeras på vanliga fängelser och korrektions anstalter, men återigen gjordes väldigt lite för att försöka vårda dessa unga för att förhindra framtida brott. Ofta placerades barn på vuxenanstalter dels i brist på vård anstalter anpassade för deras ålder, men allt för ofta blev de kvar i fängelser då ingen anhängig kunde betala de böter som blivit fastställda. Då dessa barn var placerade bland vuxna som ofta hade begått brott såsom mord, grov stöld och rån blev dessa fängelser en skola i brott för de unga. Oftast var det pojkar som blev placerade på dessa anstalter, men det förekom även att flickor blev placerade i fängelser då ofta i relation till disciplinsbrott.

Efter ett antal år insåg man att särskilda ungdomsanstalter var ett måste gällande vård av barn och man lät bygga speciella korrektionshus med syfte att utbilda och försöka korrigera det icke- acceptabla beteendet. Ofta hade dessa barn inte begått några allvarliga brott, utan blev placerade då de ertappats tugga på gator och ställa till med allmän oreda.

Som jag nämnde tidigare så ansåg man att rymningsförsök från en institution var ett brott allvarligt nog för att bli placerade på dessa anstalter. Även om rekommendationerna var att endast pojkar under 15 år skulle vårdas på dessa institutioner, var det en salig blandning

som placerades vid korrektionshusen.

Att barn vårdades på korrektionshus och diverse brottsrelaterade anstalter var vanligt på Irland under 1800- talet och i början på 1900- talet och detta hade en förklaring i att den vård och boendeform som de var i behov av inte existerade. Trots att villkoren och vårdformen inte var tillfredsställande för de unga intagna var dessa förhållanden inte sämre än något annat land som hade samma slags institutioner för barn. Det var först när insikten om humanism slog igenom som en mer liberal vårdform lät uppstå på Irland.

Barnhem

Då katolikerna fick allt större makt på Irland under slutet på 1800- talet, uppstod en förväntan att de skulle vårda hemlösa barn för att förhindra dem att placeras i vård inom offentliga och privata organisationer. Katolikerna hoppades på att genom att vårda barn i dess omsorg, så skulle dessa olycksdrabbade unga växa upp inom den katolska tron och på så sätt bli godtrogna medborgare.

Det var under denna utveckling som de religiösa ordnar som jag har redogjort för i kapitel tre började upplåta diverse institutioner med syfte att vårda fattiga, hemlösa och sjuka. De var den religiösa orden av "Poor Clare" som tog över de barnhem som hade existerat i Dublin sedan början på 1800- talet. Dessa barnhem skulle erbjuda trygghet, kärlek, omsorg och utbildning. Denna slag av vårdform har prisats för dess humana vårdform i jämförelse med tidigare institutioner, men självklart hade även dessa barnhem många fel och brister. En sak som har noterats var att trots att barnen skulle utbildas inom läs- och skrivkunskaper var denna undervisning bristfällig. Detta var ett sätt att kontrollera att kommunikation mellan de olika könen förhindrades och tillfälliga relationer uppstå. De var dessa institutioner som utgjorde en start av utvecklingen av den mer moderna vårdformen av barn inom institutionsvård.

Fattighusbarn och dess familjer 1840- 1861

Hemlösa och övergivna barn var accepterade inom detta slag av institution, men övriga intagna var tvungna att följa fattighusens regler om att barn med föräldrar i livet inte var tillåtna att vårdas vid dessa institutioner utan sina föräldrar.

Familjer var tvungna att flytta in samtidigt, så att man hade garanti att fadern i familjen inte skulle skriva in sin familj vid fattighuset för att sedan söka anställning och bli ekonomiskt oberoende. Vid inträdet till fattighuset hade man fem olika kategorier där man klassificerade barn och ungdomar,

- män över femton år
- pojkar mellan två och femton år
- kvinnor över femton år
- flickor mellan två och femton år
- barn under två år

Varje kategori separerades när de blev intagna vid fattighuset, så detta innebar att familjer splittrades upp, men barn under två år tilläts att stanna med sina mödrar. Barn över två år

skiljdes från sina föräldrar men de hade tillgång till sina barn.

Alla barn var tvungna att bära arbetskläder och de levde efter strikta regler med stränga rutiner och tidsscheman. Kroppslig bestraffning kunde enbart utföras av övermannen vid fattighuset och var endast tillåten på pojkar. Dieten skulle vara signifikant för dess intagnas ålder och behov av föda, men här såg varje överman vid de olika fattighusen runt om på Irland en chans att snåla in på födan och spara pengar.

I mitten på 1800- talet drabbades Irland av svår hungersnöd och en kolera epidemi spreds sig snabbt och detta resulterade i att ett stort antal barn blev övergivna av sina föräldrar då de inte hade råd eller möjlighet att ta hand om dem. Det var dock inte alla föräldrar som övergav sina barn under själviska former, ibland övergavs barn av sina föräldrar då de trodde att barnen skulle få en bättre chans i livet. Tyvärr spreds denna "trend" snabbt på Irland och man uppskattade att i slutet på 1800- talet var 63000 av de 116000 intagna vid fattighusen barn och ungdomar under femton år.

Ett stort antal föräldrar försökte söka lycka i Amerika och deras hopp var att finna ett bättre liv för att sedan sända efter sina barn som hade placerats tillfälligt vid fattighuset. Tyvärr var detta inte verklighet för många av dem och återigen övergavs många barn. Man försökte även att återförening familjer och ibland lyckades man åtala föräldrar som medvetet hade övergivit sina barn.

Fattighuset var även den enda anstalt som accepterade utomäktenskapliga barn och dess mödrar, detta hade återigen med de katolska familjeidealerna och dess värderingar att göra. Den nya fattiglagen som hade trätt i kraft 1838 var etablerad för att säkra att barn hade en rättighet till vård och omsorg från sin moder tills de nått en ålder av femton. Det skall även nämnas att inget betalningsansvar eller andra skyldigheter krävdes av fadern. De flesta av de oäkta barnen var även födda vid fattighuset men det var inte alltid som modern kom från en fattig bakgrund. Det fanns fall där modern kom från en respektabel familj men som hade råkat bli gravid och utav skam och skuld-känslor valde att flytta till ett fattighus för att föda sitt barn. Efter de svåra åren med kolera och svält minskade antalet övergivna barn vid fattighuset. Däremot såg man en ökning av utomäktenskapliga barn, så antalet barn och ungdomar som vistades vid dessa institutioner förblev densamma under åren antingen de var övergivna eller oäktingar.

Fattighusbarnen 1861-1900

Då boken *Oliver Twist* av Charles Dickens publicerades 1838 började man uppdaga problemet med de inhumana förhållanden som rådde vid institutioner och för de barn placerade i dess vård. Boken väckte stor uppmärksamhet i England och i övriga Storbritannien men problemet började även uppmärksammas på Irland.

Två kvinnor som kämpade i det oändliga för att barn skulle få ett mer drägligt och humant liv var Mary Carpenter och Octavia Hill. På Irland hade debatten om de icke tillfredsställande fattighusen för hemlösa och föräldralösa barn tagit fart, men fortfarande gjordes väldigt lite för att förändra dessa förhållanden.

1847 bildades *Dublin Statistical Society* av doktor Kells Ingram då man ansåg att ett forum

var viktigt att bilda för de irländska sociala frågor som uppstod. Här diskuterades religion, juridiska ärenden, akademiska och medicinska frågor.

Mellan 1850- 1900 lät detta forum och dess medlemmar diskutera fattighusen och framför allt vad som behövdes göra för att förändra de inhumana och icke-acceptabla förhållanden som rådde vid institutionerna. Man kan läsa i deras rapport att de barn som var under fem år var i behov att placeras i vård någon annanstans medan de äldre barnen fortfarande placerades vid dessa institutioner. Denna idé att placera barn runtom i samhället för att undervisa och vårda dem var starkt influerad av de protestantiska organisationer som hade återuppstått under denna tidsperiod. Man försökte att placera barn i fosterhem, ofta i lantbrukarfamiljer runtom i landet. Dessa barn fick undervisning i vanliga lokala skolor och om de inte hade blivit adopterade av sina fosterfamiljer innan de nått tolv års ålder, flyttade de vidare till andra institutioner där de fick utbildning vidare och till slut skrivas in vid ett lärlingsinstitut tills de nådde en vuxen ålder.

Även fast denna grupp hade bildats så förändrades inte förhållanden vid dessa fattighus och övriga institutioner för barn dramatiskt. Det var små förändringar i de intagnas diet, hygien och i deras generella vård såsom tillgång till kläder och skor som hade förändrats. Detta gjorde man för att deras acklimatisering i samhället skulle underlättas. De flesta som hade vuxit upp vid dessa institutioner hade svårt att anpassa sig till ett "normalt" liv inom samhället. När de ansvariga hade utrett syftet och rollen med dessa fattighus kom man fram till att barn placerades där då de ansvariga visade sympati för dem och en växande förståelse för deras hem- och familjesituation.

Men trots denna sympati och förståelse tillät man fortfarande att barn placerades i dess vård utan någon eftervård. Utredningar har visat på att detta problem var en brist på insikt hur staten skulle handha detta samhällsproblem och man började peka på de brister inom lagen om fattigvård och under vilka förutsättningar den var baserad på. Trots att olika utredningar och rapporter har pekat på att detta slag av institutionsvård inte var tillfredsställande tog det nästan 200 år innan man beslutade att andra institutioner var mer lämpliga för barn att placeras vid.

1897 lät John Fagan som var en inspektor vid diverse skyddshem, industriella skolor och de få rådande fattighus uttala sig "*Their character slowly but surely degenerates*". Men problemet med diverse icke- moraliska medborgare och andra icke- önskvärda samhällsmedlemmar fortsatta att skapa problem i samhället.

I en rapport från 1906 konstaterade en kommission att problemen med utomäktenskapliga barn, ogifta mödrar och andra moraliska problem levde vidare inom samma utsträckning som de tidigare rapporterna hade visat på. Det gick att läsa i deras rapport att "*We have frequently found in the workhouse an illegitimate baby, its mother and its grandmother and in one case we were shown in the same workhouse a baby, its mother, its grandmother and its great grandmother, or four illegitimate generations in the female line. The lapsing into confirmed immorality seems to be a tendency in Irish workhouses*".

4.3 Rapporter om institutionsvård på Irland

Den nuvarande irländska staten blev en oberoende stat 1921 då de inte längre stod under det brittiska styret som hade rått under en lång period. Den första större och mer officiella rapporten om institutionsvård av barn kom först 1936. Efter den första rapporten kom ytterligare fyra större rapporter som visade på hur institutionsvården drevs på Irland. Dessa fem rapporter har valts då de har varit signifikanta för utvecklingen av institutionsvård på Irland.

The Cussen Report- 1936

I denna rapport fokuserade man sig på barnet och visade inte så mycket intresse för själva samhället. Man fann att i de 52 rådande industriella skolor och två av de skyddshem fanns icke-tillfredsställande brister. Man var särskilt bekymrad över bristen på undervisning och träning inom dessa institutioner och det stora nummer av antal handikappade barn som visades vid dessa hem. Bristen på support från de lokala myndigheterna likväl som staten och det stigma som uppkommit med institutionernas verksamhet var också ett problem som påvisades i rapporten. Trots dessa brister i institutionernas verksamhet uppmuntrades denna typ av institutionsvård att fortsätta, *"We especially recommend that the management of the schools by religious orders, who have undertaken that work should continue"*. (Graham, 1994, s16ff)

The Tuairim Report- 1966

30 år efter att den första officiella rapporten hade publicerats var institutionsvården återigen upp för granskning. Den officiella titeln på denna rapport var *"Report on the Residential Care of the Deprived Child"* och var verket av en kommitté som hade uppstått för att försöka få irländska medborgare att bli mer engagerade i aktuella samhällsfrågor.

Rapporten visade på en mängd av rekommendationer för att förbättra vården vid institutionerna. Man föreslog att staten skulle hjälpa alla institutioner med finansiella medel för att täcka kostnaderna att driva dessa hem, men även för att täcka kostnaderna av lön till biträdande personal. Man föreslog även att de lokala myndigheterna skulle täcka kostnaderna för varje barn som var placerad under dess vård, men även stå för kostnaderna av den professionella personalen och dess löner. Vidare rekommenderade man att de lokala myndigheterna skulle vara ansvariga för de barn som var placerade vid dessa hem utifrån ett juridiskt perspektiv istället för personalen vid institutionerna.

Rekommendationen om att förebyggande arbete skulle utföras var ett försök att förhindra att barn skulle omhändertas. Detta var en mycket viktig punkt och den första av detta slag. Skulle ett barn trots allt komma att placeras inom vård vid en institution skulle man eftersträva att den unga skulle återförenas, om möjligt, med sin familj.

Man föreslog även speciell utbildning av personalen framför allt för vårdpersonalen vid institutionerna, socialarbetare, personal som arbetade med unga förbrytare och övrig personal som arbetade med barn och dess familjer. Denna rekommendation var särskilt viktigt då den demonstrerade en förståelse av konceptet att en rad olika faktorer spelade stor roll inom vården av barn såsom de fysiska, psykologiska och emotionella behoven. Som ett gensvar till denna rapport bildades en kommitté av utbildningsministern 1967 som skulle ansvara för en detaljerad utredning av de industriella skolor och skyddshem som existerade på Irland. (Ibid. s.17)

The Kennedy Report- 1970

Denna rapport utvecklades utifrån ett enormt influerande av den struktur som rådde över den existerande institutionsvården. Här föreslog man att barnets alla behov skulle sättas i första hand för att låta dem utvecklas till ansvariga och mogna vuxna, men även för att senare i livet anpassa sig till det övriga samhället. Man rekommenderade att utbildning för all personal som arbetade vid dessa institutioner skulle ha omedelbar prioritet, "*The Provision of trained staff should take precedence over any other recommendations*".

Denna rapport mottogs med många positiva gensvar och föreslog ytterligare ett flertal rekommendationer, man adopterade bland annat den rekommendation som tidigare hade redovisats i Tuairim rapporten om att institutionshem skulle utvecklas till mindre självstyrande institutioner där varje grupp skulle bestå av 7-9 barn och att staten skulle finansiera denna omstrukturering. Man föreslog även att det tidigare systemet där varje institution hade fått betalning per barn skulle slopas för att ersättas av ett system där varje hem eller institution fick en gemensam budget att disponera över och där varje institution skulle redovisa sina utgifter till antingen hälso-, utbildnings- eller justitie departementet.

Slutligen visade rapporten på att fundamentala faktorer spelade en stor roll gällande uppväxten och utvecklingen av barn placerade vid dessa institutioner. Särskild vikt lades på rekommendationen om överkompensation och man kunde läsa i rapporten "*overcompensation means a planned enrichment of the environment*". De antal rekommendationer som hade gjorts i rapporten utfördes och utvecklades inom ett antal år. (Ibid. s.18)

The Task Force Report- 1981

En officiell kommitté etablerades 1973 för att titta på hur rekommendationerna från Kennedy rapporten hade implementerats inom institutionsvården. Denna kommitté hade till uppgift att centralisera och planera olika strategier, arbetsplaner och hur administrationen skulle gå tillväga inom institutionsvården. En fråga som denna kommitté skulle försöka utreda och senare genomföra var "*The Task Force was asked to make recommendations on the extension on services for deprived children and children at risk, to prepare a bill up-dating the law in relation to children and make recommendations on whatever administrative reforms it considered necessary in the child care services*". Denna rapport bekräftade de stora brister inom institutionsvården, något som Kennedy rapporten hade påpekat, men som ännu var oförändrad.

Task Force rapporten visade på att rollen inom de institutioner som hade till uppgift att vårda barn skulle samarbeta med andra organisationer och diverse grupper inom liknande arbetsområden.

- demonstrativt möta de brister och problem som hade varit till underlag för att placera den unga vid en institution i första hand.
- för en tidsbestämd period planera för hur den enskilda ungas behov bäst skall kunna tillgodoseas.
- varje enskild individ som placerades vid en institution skulle vara en del av en process där

man i förväg planerade och identifierade de behov som skulle vara till hjälp för att tillrättvisa de brister som hade uppdragats i den ungas liv.

Rekommendationer från denna rapport visade på hur en tillfredsställande institutionsvård skulle drivas. Vidare påpekade rapporten även hur en placering vid en institution skulle försäkra en förbättrad situation för det barn som placerades där och hur institutionen hade till uppgift att återigen försäkra hur den ungas behov skulle mötas. Detta var de rekommendationer som rapporten publicerade 1981, men ironiskt nog fanns det inga rekommendationer eller anvisningar hur dessa mål skulle uppnås. (Ibid. s.19)

The Streetwise Report- 1991

Då en ökning av unga hemlösa barn och behovet av vårdplatser vid diverse olika institutioner började uppmärksammas beslutade man att 1988 tillsätta en nationell koalition som skulle försöka tillrättvisa dessa ständigt växande problem. Denna koalition bestod av enskilda individer men även olika organisationer som arbetade med hemlösa på en nationell nivå.

Två år senare bildades ytterligare en kommitté med representanter från den första gruppen tillsammans med ansvariga från diverse institutioner som hade till uppgift att vårda hemlösa barn. De hade även till uppgift att undersöka till vilken grad den institutionella vården var nödvändig för barn under 18 år. Denna kommitté publicerade i sin tur en rapport som kallades *"At What Cost? A Research Study on Residential Care for Children and Adolescents in Ireland 1991"*.

The Streetwise rapporten visade på att medan en väsentlig förändring hade skett sedan rekommendationerna från Kennedy rapporten hade publicerats mer än tjugo år tidigare, var ett flertal påpekade brister från den rapporten fortfarande aktuella och var fortfarande en grund till förbättringar inom institutionsvården. (Ibid. s.20)

När man läser den publicerade rapporten från 1991 upptäcker man att samma rekommendationer har gjorts från tidigare publicerade verk. Den återkommande tråden är de finansiella rekommendationer som har gjorts genom åren... *"coherent basis for the funding of residential care in staffing costs, capital costs and running costs"*.

Återigen påpekar man att antalet personal inte är adekvat med antal barn placerade vid institutionerna, *"extra staffing should be made available to a residential home or a unit to provide care for more disturbed child or young person who has been placed in such a unit so that the young person/ child can be integrated into the unit"*.

Vidare rekommenderar man att äldre och mer störande unga som är placerade vid en institution skall ha en specifik och individinriktad plan gällande den vård de skall ges utifrån dess särskilda behov.

Till sist uppmärksammar man även behovet av effektiv eftervård för att göra integreringen i samhället så effektiv och smidig som möjlig och man eftersträvade även akutplaceringar vid institutioner för unga människor i nöd. (Ibid. s.20)

4.4 Myter om institutionsvården

Det är nästan omöjligt att finna ett samtalsämne som är så omtalat med diverse myter och osanningar som den om institutionsvården på Irland. Den irländska befolkningen hade långt in på 1900-talet en väldigt liten insikt hur vården av barn på diverse olika institutioner såg ut och vilka faktorer som spelade roll. Även de barn som idag är vuxna hade väldigt lite information som är adekvat och korrekt om den vård och omsorg som de växte upp med som barn. Jag kommer på följande sida att redogöra för de myter som har cirkulerat i samhället under en lång tid och som fortfarande skapar missförstånd.

1) Alla barn placerade på en institution var föremål för välgörenhet

De flesta som var placerade inom institutionsvård på Irland var inte föremål för välgörenhet då hela systemet av institutionsvård låg under ansvar av staten och var reglerad av lagen och utbildningsdepartementet. Kanske denna myt uppstod då ett flertal religiösa ordnar konstant påpekade för de unga att utan den katolska kyrkans välgörenhet skulle dessa barn inte överleva. (Raftery & O'Sullivan, 1999, s. 11ff)

2) Alla institutioner var hem för föräldralösa och övergivna barn

Många av de placerade barn hade både en eller två föräldrar som var vid liv, så dessa barn kunde inte klassificeras som föräldralösa. Återigen var detta bara en myt som hade uppstått för att väcka mer sympati för både de unga men även för de religiösa ordnar som hade ett sådant enormt ansvar för dessa barn. Verkligheten visade att ofta var föräldrarna till dessa unga inte kapabla att uppfostra och vårda sina barn och ofta handlade det om ekonomiska resurser. Men denna förklaring hade inte väckt lika mycket sympati som den om de föräldralösa barnen. Det skall även noteras att det dock fanns ett fåtal barnhem som vårdade och ombesörjde för övergivna och föräldralösa barn.

De flesta barnhem drevs av religiösa ordnar och tillhörde den katolska kyrkan. Dessa barnhem krävde ofta ekonomisk kompensation av de föräldrar som valde att placera sina barn vid dessa institutioner. Dessa barnhem kom ofta att kallas för "medelklassens" barnhem och hade som syfte att hjälpa de medelklass familjer som hade de tillfälligt svårt, men även att hålla isär de olika klasserna.

3) Barnen vid dessa institutioner var oftast utomäktenskapliga

Det är förvisso sant att ett stort antal barn var födda utanför äktenskapet och som sedan var placerade på institutioner. Men om man jämför det totala antalet barn som var placerade på dessa hem så utgjorde denna grupp en väldigt liten del.

4) Alla pojkar över tio år var involverade i kriminalitet

Denna myt skapade ett skadande rykte för de pojkar som var placerade på institutioner av andra skäl än på grund av kriminalitet. Det var väldigt få som hade kriminella domar bakom sig. De allra flesta pojkar över tio år hade blivit placerade vid dessa hem då deras föräldrar inte längre kunde ge dem en dräglig tillvaro, oftast på grund av fattigdom. Ur denna myt uppstod även en annan myt om att majoriteten av de barn placerade vid en institution var pojkar. Men i själva verket var majoriteten flickor och siffror visar på att det hade varit så under de hundra år som dessa industriella institutioner har existerat.

5) Ovissheten bakom dessa institutioner och dess verksamhet

Det är antagligen sant att en stor del av populationen inte hade den information som krävdes

för att få korrekt kunskap om vad som föregick på dessa institutioner, men de myter som cirkulerade var inte sanna och rättvisa. Man var oviss om det antal barn som var placerade och vilka omständigheter som rådde vid institutionerna. Människor blev felaktigt informerade om varför dessa institutioner uppstod och vad som krävdes för att bli placerad där. Små barn blev ofta hotade att om de inte skötte sig skulle de bli placerade vid någon av dessa institutioner. Då dessa institutioner förblev ett tabu belagt ämne och väldigt lite gjordes för att sprida en korrekt information till samhället, fortsatte dessa inkorrekta rykten att spridas långt efter att dessa institutioner var nedlagda.

Kapitel 5

Vanvård och misshandel vid institutionerna

5.1 En skam för nationen

1946 fick de som drev de industriella skolorna en rejäl chock när de inte bara blev starkt kritiserade för de metoder som användes för uppfostring och disciplin vid institutionerna, men då denna kritik kom inifrån den egna gruppen. Monsignore Edward Flanagans besök på Irland ansågs vara något av en vändpunkt för uppmärksammandet av vanvård på diverse olika institutioner på Irland. Flanagan hade spenderat hela sitt vuxna liv i Amerika där han arbetade med hemlösa och kriminellt avvikande pojkar. Han hade också varit med och startat ett institut i Nebraska för dessa pojkar som han kallade "*Boys Town*".

Flanagan var en präst som var långt före sin tid gällande utvecklingen av institutionsvård och hans slogan var "*There's no such thing as a bad boy*" och där fysisk bestraffning var totalförbjuden inom Flanagans institution. Han var väldigt chockad över de metoder som förekom vid de irländska institutionerna gällande sträng fysiskt bestraffning av barn. Han försökte implementera sina egna anmärkningsvärda metoder för att få en förändring och hans filosofi var att använda sig av kärlek, support och uppmuntran till de unga. Även då han riktade kritik till de ansvariga inom institutionerna kritiserade Flanagan även de föräldrar som var ansvariga för att placera sina barn vid dessa institutioner i första hand. "*You are the people who permit your children and the children of your communities to go to these institutions of punishment. You can do something about it, first by keeping your children away from these institutions*". (Raftery & O'Sullivan, 1999, s.189ff)

Självklart så kritiserades Flanagan av staten då de ansåg att han kritiserade deras institutioner utan att veta de väsentliga faktorerna till de fel och brister som Flanagan påpekade. Men Flanagan stod på sig och han var särskilt chockad över den institutionalisering dessa barn utsattes för och han jämförde dem med en liten armé av barnslavar.

Det som var så revolutionerande med Flanagan var att han inte var rädd att kritisera sin egen kyrka och dess organisation och han uttalade sig som följer "*Since nearly all of the [Irish] people are catholic, the hierarchy has to be very careful not to offend the people in power*". (Ibid. s.193)

Att Flanagan fick ett sådant positivt gensvar från offentligheten visade att de flesta ansåg att denna typ av behandling var oacceptabel, men återigen spelade den katolska kyrkan en stor

roll i människors personliga åsikter och värderingar. Man var rädd för själsliga reprimander om man sade sig emot den katolska kyrkan. Flanagan var däremot orädd och talade med en stor passion mot den katolska kyrkan och deras agerande mot de unga och den fysiska bestraffning som regelbundet förekom. Han menade att aga av ett barn var utan undantag ett destruktivt agerande och en kombination av hämnd och okunnighet. Resultatet från detta slag av behandling av en ung människa kan bara reflektera den ungas behov att slå tillbaka och söka sin hämnd inom sin tid, han får på så sätt samhället till sin fiende. Tyvärr avled Flanagan 1948 och kunde på så sätt aldrig slutföra denna uppmärksammade och väldigt kontroversiella debatt. Det lät dröja nästan tjugo år innan detta slag av debatt skulle uppdagas på nytt. Under dessa tjugo år lät man nästan 15000 barn placeras vid institutioner och kanske utsattes de för de inhumana metoder som Flanagan hade talat om. (Ibid. s.194f)

5.2 Den katolska kyrkan som förövare

Den 26 april 1999 hölls en konferens på temat *Child Sexual Abuse* och denna konferens var en respons på alla de anmälningar som den katolska kyrkan och dess anställda hade mottagit under ett antal år. Konferensen arrangerades utav "*National Conference of Priests in Ireland*" och hade en signifikant betydelse för dem som deltog. Detta var det första tillfälle som kvinnor och män som hade blivit sexuellt utnyttjade träffade diverse medlemmar ur den katolska kyrkan. Det var inte alla dessa kvinnor och män som hade direkt erfarenhet av någon av den katolska kyrkans institutioner som barn, men en stor majoritet hade levt inom kyrkans vård under en del av sin barndom.

Denna konferens tillät alla som deltog att uttrycka sin ilska, förvirrelse, sorg och sina nödrop i relation till de historier som delades av de deltagande i sina erfarenheter från dess barndom där diverse präster, religiösa lekmän och andra anställda vid kyrkans institutioner hade sexuellt utnyttjat och vanvårdat dem. (MacAodha, 2000, s.5)

Som en respons till de som uttryckte sin förtvivlan i relation till de hemska erfarenheter de hade från sin barndom använde en av prästerna, Eamonn Conway som deltog vid konferensen frasen "*A Church In Grief*". Detta skulle symbolisera hur den katolska kyrkan fann alla dessa historier om präster som sexuellt utnyttjade barn som var placerade vid dess institutioner men även andra ute i samhället. Conway menade att kyrkan och dess präster spelade en sådan väsentlig roll inom samhället och i människors liv att de fann dessa anklagelser mycket svåra att bearbeta och acceptera.

Självklart var det en minoritet av alla präster och diverse andra inom den katolska kyrkan som var anklagade för sexuellt utnyttjande och vanvård. Men de flesta oskyldiga präster fann dessa anklagelser mycket olustiga och försökte därför samarbeta med de utsatta kvinnor och män för att skapa rättvisa och återskapa det förtroende som en gång hade existerat mellan kyrkan och samhällets medlemmar. (Ibid. s.6)

Kyrkan menar på att det är sanningen som är framtvungad och ett svar på dessa anklagelser sökes. Som är nämnt ovan så är kyrkan i sorg (*A Church in Grief*) och från att ha varit en familjär och trygg plats till en kyrka som inte längre är en kärnpunkt inom samhället.

När dessa anklagelser började uppdagas var en av de första reaktionerna bland befolkningen förnekelse, men detta ansågs vara nödvändigt i vägen till förståelse och smärtefull verklighet. För tillfället är många oskyldiga präster och andra medlemmar ur den katolska kyrkan i total förnekelse, inte till själva anklagelserna och att de tog plats, utan till de komplikationer som detta har medfört för de drabbade offer men även för kyrkans existens. Ett flertal helt oskyldiga präster eller präster som inte ens var prästvigda under institutionernas existens känner sig helt åsidosatta och falskt anklagade framför allt av pressen. Men de känner även ilska, skam och sorg. Svårigheten med denna negativa energi är att den är oarbetad och en tyst panik sprider sig genom prästskapet, detta kan skapa ännu mer skada på lång sikt än själva uppdagandet av det sexuella utnyttjandet. (Ibid. s.43)

Thomas O'Malley som undervisar i juridik vid universitetet i Galway skriver om den sociala inverkan som påverkar samhället då problemet kring sexuellt utnyttjande präster och andra medlemmar inom den katolska kyrkan uppdagades. Han menar att inverkan på de drabbade är enorm likväl som den inverkan dessa avslöjanden har på samhället. O'Malley skriver om att trots att vi lever i en tid med oöverträffat välstånd och medgång så ökar nivån av social alienation och cynism. En stor del av befolkningen står utanför denna nya välfärd och anser att förändringar är till det sämre.

O'Malley söker en förklaring till denna insikt och menar på att även då Irland befann sig i extrem fattigdom under de svåra åren hade människor alltid sin religion att falla tillbaka till, så problemet med fattigdomen hamnade lite i skymundan. När anklagelserna kring de katolska präster och uppdagandet av sexuella utnyttjande kom till offentlighetens vetskap föll även den starka katolska tro som hade existerat under en lång period till smulor. Människor tappade all tro och tillit till kyrkan då vetskapen om de präster som hade utnyttjat helt oskyldiga barn växte allt starkare. (O'Malley i MacAodha, 1999, s. 23f)

Kanske har den sociala alienation som O'Malley nämner i sin text en förklaring till avsaknad till något ordinarie och rutinmässigt, något som kyrkan och dess medlemmar tidigare hade kunnat erbjuda. Självklart är denna förklaring inte så enkel, men det går inte att komma ifrån att religionen och kyrkan fyllde en stark roll inom samhället och att dess sociala alienation inte alls var så påtaglig som idag. Minskandet av troende började avta långt innan avslöjandena om sexuellt utnyttjande, så det går inte att skylla på enskilda förövare till minskandet av den katolska kyrkans anhängare. Men när avslöjandena började uppdagas minskade förtroendet för kyrkan väsentligt. O'Malley anser att detta problem har mer att göra med att kvalitén på de teologiska idéer som den katolska kyrkan har att erbjuda inte överensstämmer med den övriga befolkningens. (Ibid. s. 25f)

5.3 Berättelser som vittnar om misshandel och vanvård

Jag har valt att skriva ned tre olika berättelser som vittnar om den svåra uppväxt som barn tvingades utstå då de var placerade vid olika institutioner som drevs av den katolska kyrkan och dess religiösa ordnar.

1) ... *Loretta MacMahon and Hannah Hughes, who had been in the orphanages at this time have never forgotten Mother Carmel. She was a teaching nun but in the 1930s and early 1940s she had an supervisory role over the orphanage children- an era described by one as "reign of terror". She was not the only one who beat them but there was extra quality to her viciousness. One of the girls*

stated, I sometimes think she must have been insane. She was a cruel, cruel woman. If the children didn't get up at 6am the minute the bell rang in the dormitory, she'd pull back the bedclothes and flog them with a bamboo cane. Sometimes she'd hold back her sleeve and murder them on the bed, stripped, with the black strap. She was a devil. Loretta MacMahon recalled, "I used to get up at five to escape her. That way I knew I'd be ready". It was dangerous the way she'd hit you when you were still asleep. Poor Annie Hegney was beaten up on the head with a bamboo cane and it got into her eye and it came up all swollen and sticking out. (Arnold & Laskey, 1985, s. 52)

2) When I was abused, I was a child and the damage was done to that child. Damage is similar in severity and cost to the boy or girl. The victim carried this damage through adolescence, and into adulthood. When the victim comes to look for healing then they are equal and have suffered equally. Together, we can learn to overcome abuse. We, the victims of abuse, have so much in common; that if we are to stem the tide of paedophilia, we must work together.

I experience a fear and mistrust of men. But not all men abuse children and rape women, but the fear is realistic. We are entitled to have these feelings. These fears have helped to protect us. We did not experience them before the abuse so we find it hard to trust somebody who speaks about them and tells us we can overcome them.

We do not want to let them go, less we leave ourselves vulnerable to future attack. We share with people who could be trusted friends, and other victims of the offending sex, who are also suffering the trauma of abuse.

I am one of those; I do not know how to overcome that barrier of fear. My experience of talking to women shows that we have more in common with each other. This is what I desire to build on. Within Ireland, I believe that it is a field that has not been sown, I see a day when a rich crop will be reaped- where victims of all ages and sex, will wipe away the wall of silence and guilt that we "children" of past and present generation, have carried. (MacAodha, 1999, s. 7f)

3) I woke up one morning to find this particular Brother- we'll call him Brother X- sitting on my bed with his hands under the blankets inside my underpants playing with my private parts. This went on for two or three minutes, and then he'd go away again. He kept this up for around twelve months. Most times I'd be awake, but I used just close my eyes and pretend to be asleep. I was afraid to say anything, because I'd just got another beating. If he wasn't at me, he was doing it to someone else. It was common knowledge what was going on in the dormitory. He'd never speak when he was abusing us, but when he'd finished, he always say "rise and shine".

Things got worse when I got sick with a sore throat and a fever. I went to the nurse, who put me in one of the spare rooms up close to where the Brothers slept. My first night in there I was woken up by someone coming in and lying beside me on the bed. It was Brother X, and he started abusing me. He was pushing himself against me. When he'd finished, he just left, never said a word. The abuse would last five or six minutes. It was the same for every night I was in the room. Most night when he was done I just cried myself to sleep. I kept asking myself why he is doing these things to me. I knew that what he was doing was wrong. But I knew that he'd hurt me if I'd tried to stop him.

When I turned fifteen, I got a job in the building trade in the school. For a while I was working near

the boiler house, mixing sand and cement. Brother X called me into the boiler house, and sexually abused me in there. This happened a total of three times, and then I cracked up. I told him that it had to stop. He said that if I ever told anyone about it "I would be sorry the day I was ever born" But I didn't care anymore. I went to a priest and told him what Brother X had been doing to me for the past eighteen months. I was crying and upset, and also I had a speech impediment. The first thing the priest did was smack me across the face. Then after a minute or so he went and sat down and called me over and sat me on his knee. As I told him what Brother X had been doing to me, I felt him pushing against me and breathing heavily. I think he was trying to do the same thing.

After that Brother X never interfered with me again. The priest must have spoken to him. And I kept that "little secret" for thirty-four years. It's only now, when all this stuff is coming out in public that I have been able to talk about it. It's affected me all my life, what happened at Upton. It affected me in my marriage, and my speech impediment is now much worse than it was when I was a young fellow. I think it's because of what I suffered. Things are improving a bit now, but still every so often I get visions of Brother X. He has a lot to answer for. (Raftery & O'Sullivan, 1999, s. 278f)

Kapitel 6

Empiri och teori

6.1 Koppling mellan empiri och teori

Då syftet med denna uppsats var att ge en inblick i vilket inflytande den katolska kyrkans hade för barn- och ungdomsinstitutionerna och vilken roll och makt kyrkan hade över dessa institutioner, valde jag att använda den maktteori som Michel Foucault förespråkade samt i digt som jag tittade på Erving Goffmans teori om totala institutioner.

Som man kan läsa på sidan 17 i denna uppsats talar Goffman om fem olika kategorier då han nämner de totala institutionerna. Goffmans definition av en total institution är att tyngdpunkten vid olika institutioner ligger på de intagnas värld och inte på personalens. Även om Goffman anser att fängelset är en total institution men där tyngdpunkten definitivt inte ligger vid de intagnas, då fängelsets främsta uppgift är att skydda övriga samhällsmedlemmar. De religiösa ordnar som drev de olika institutionerna på Irland hade inte alltid ett gemensamt mål med sin vård av barn utan drev sin vård lite olika, men de flesta hade till uppgift att försöka ombesörja för fattiga, hem- och föräldralösa barn. De flesta omhändertagna hade inte begått brott för att bli placerade vid dessa institutioner utan ofta räckte det med att komma från en fattig bakgrund där ens föräldrar var oförmögna att vårda sina barn. De religiösa institutioner som uppstod kan inte helt klassificeras utifrån Goffmans fem olika kategorier, då olika institutioner hade olika uppgifter beroende på vilken order som drev dem och under vilken tidsperiod.

De religiösa institutionerna var en blandning av att skydda samhället då man försökte skapa ordning och minska brottslighet genom att omhänderta lösdrivare och hemlösa barn. De hade även till uppgift att omhänderta de som var oförmögna att klara sig själva, det var väldigt vanligt att barn blev omhändertagna om de kom från en stor familj med många barn, då samhället ofta ansåg att familjer var oförmögna att försörja sig själva om antalet familje-

medlemmar var större än normalt. (Raftery & O'Sullivan, 1999. s.89f)

Vidare menar Goffman att en total institution definieras som en plats att bo och arbeta på, där ett stort antal människor i en likartad situation lever ett instängt och formellt administrativt liv tillsammans under en längre tid, avskurna från samhället utanför. Så när man läser denna definition måste man ju hålla med om att diverse institutioner som drevs av de olika ordnar kan klassificeras som totala institutioner enligt Goffmans klassifikation. (Goffman, 1973, s. 9)

6.2 Foucaults maktteori

För att återgå till Foucault och hans teori om makt så menar han att makten inte kan tillskrivas en viss mätbar essens, han menar att det är ointressant vem som innehar makten och att makt inte är en resurs. Foucault har rätt i att det egentligen är ointressant vem som har makt utan vikten ligger på hur man praktiserar sin makt. Igenom hela uppsatsen går det att läsa om de odrägliga förhållanden som rådde vid institutionerna och hur illa barn vid dessa institutioner blev behandlade. Men man kan ifrågasätta om dessa dåliga förhållanden var ett sätt för de som drev institutionerna att praktisera sin maktposition eller ville de försöka skapa den sociala ordning och korrigerade moralen som var den katolska kyrkans främsta uppgift. Här kan jag hålla med om att institutionerna ofta löd under kyrkans makt och bara gjorde vad de var tillsagda att göra och att de antagligen försökte skapa ordning och framför allt korrigerade moralen som var en stor uppgift inom den katolska kyrkan. Många ansvariga försökte praktisera ett maktutövande som innebar både fysisk- och psykisk misshandel och där man inte satte den omhändertagne i första hand som Goffman ansåg vara ett kriterium enligt

hans definition av totala institutioner.

(<http://home.student.uu.se/s/stwe7045/uppsatser.htm>)

Ett flertal av personalen inom institutionerna måste ha varit medvetna om hur illa de behandlade de unga som var placerade vid deras institution, så om fallet var att de försökte skapa social ordning och korrigerade moralen borde de ha ändrat sin attityd och behandlings-sätt till de unga. Att försöka skapa social ordning genom konstant misshandel och förnedring anser jag inte vara en lämplig metod.

Självklart kan man ifrågasätta om majoriteten av personalen var medveten om hur illa många omhändertagna barn blev behandlade eller så kanske valde många att blunda för vad som föregick på institutionen. Ett flertal berättelser vittnar om att många barn anförtrode sig åt någon inom personalen och berättade om deras vanvård eller misshandel i hopp om att denne skulle sätta stopp för den omänskliga behandling de utsattes för, men ofta hände ingenting och misshandeln kunde fortsätta.

Det går att läsa i material som har legat till underlag för denna uppsats att det fanns personal som behandlade de unga med omsorg och kärlek, men med rädsla för att själva bli straffade av överordnade var denna minoritet inom personalen väldigt försiktiga med denna mer humana behandling. Det var inte acceptabelt att personliga relationer mellan personal och de omhändertagna formades, så det var väldigt vanligt att barn flyttades runt, dels inom den egna institutionen men även till institutioner i andra städer för att försöka förhindra detta.

I fall där personalen behandlade de unga med fysisk bestraffning gjorde många av dem revolt och stal mat och andra föremål eller så försökte de rymma från institutionen de var placerad vid. Detta förbättrade inte situationen för dem, men det var som om de försökte påvisa att de inte längre tolererade den maktposition personalen försökte utöva över dem. Många unga har berättat att de inte längre brydde sig om de straff som väntade efter att de hade agerat på ett felaktigt sätt t.ex. att stjäla mat. Den dagliga misshandeln och förnedringen var en del av deras vardag och de lärde sig att "överleva". (Robins, 1980. s.78f)

Foucault menar även att makten är en teknologi som genomsyrar all mänsklig aktivitet och här kan jag bara hålla med. Självklart utövas maktspel och maktrelationer överallt men det är inte alltid som om den missbrukas. Min undersökning visar att de förhållanden som rådde mellan personal och de unga som var placerade vid kyrkans institutioner var ett tydligt exempel på maktmissbruk. De flesta unga blev ständigt påmind av de ansvariga vid institutionerna att de stod i tacksamhets skuld till den katolska kyrkan för att de tagit de unga under sina vingar då ingen annan ville ha dem.

Ju mer man läser om de förhållanden som rådde kan man ifrågasätta om de unga inte hellre ville leva med sina familjer trots att detta kunde innebära total fattigdom och misär än att leva på dessa institutioner. Att makten genomsyrar all aktivitet innebär också att de som utsätts för den, själva deltar i maktens diskurs och reproducerar den. Självklart förändras diskursens karaktär men maktens struktur består, då varje diskurs är ett uttryck för makt. (<http://home.student.uu.se/s/stwe7045/uppsatser.htm>)

Foucault hävdar att makten producerar ett vetande samtidigt som vetandet producerar ett maktförhållande, så hans teori blir att maktteori samtidigt blir en kunskapsteori. Här kan man återigen ifrågasätta vilken slags kunskap de ansvariga försökte skapa med sin maktutövning? Var det så simpelt att de helt enkelt ville visa vem som var herre i huset eller var kanske de ansvariga helt omedvetna om vilken effekt deras maktutövande hade på de barn som ständigt utsattes för det asociala maktbeteende som en del av personalen utövade. Men här kan man även ifrågasätta om personalen faktiskt var medveten om att de utövade makt och att denna makt kunde bidra till en ökad kunskap bland barnen, de kanske helt enkelt inte försökte skapa en medveten kunskap med sin makt. Eller kunde det handla om att det beteende och den makt som utövades av personalen senare också blev ett sätt för de unga att ta efter då makten även kan vara en kunskapsteori? Kanske fungerade maktteori inom dessa institutioner som en slags skola för de unga som sedan lärde sig att utöva makt för att förändra sin egen situation. Detta är naturligtvis bara spekulationer då man omöjligt kan säga hur denna maktutövning som de unga utsattes för sedan påverkade dem genom livet. (Ibid.)

Utvecklingen av institutionsvård på Irland är redovisad i kapitel fyra och de första rapporterna visade på att institutionsvården inte var tillfredsställande på många sätt. De vittnar om att institutionsvården inte hade någon god effekt på de omhändertagna, då man inte värnade om deras välfärd och speciella individuella behov utan alla omhändertagna undervisades och vårdades inom samma ram oavsett om det passade dem eller inte. Självklart har rekommendationerna inom rapporterna följt samhällsutvecklingen då samhällsproblemen ser annorlunda ut idag än de gjorde för 40 år sedan den första rapporten publicerades. Den institutionsvård som idag vårdar barn av diverse olika skäl har alla till uppgift att forma ett sär-

skilt vårdprogram efter den ungas behov.

Foucault anser även att makten måste studeras i sina minsta beståndsdelar, dvs. maktens mikrofysik och att makten bara kan existera i en relation mellan två aktörer. Foucaults maktbegrepp hänför sig till det samhälleliga vardagsplanet och menar att mikromakten är den makt som utövas på människan som fysisk varelse. Här kan man ifrågasätta om de unga hade någon makt över personalen eller var det bara personalen som hade makt? Även då Foucault diskuterar att makten är ett samspel mellan två aktörer finns det ingenting som tyder på att Foucault menade att makten och dess samspel måste vara jämnt fördelad. Vidare menar även Foucault att maktrelationen aldrig är en enkel avbildning av klass- eller politiska relationer, så det är inte så enkelt att påstå att personalen hade en bättre maktposition då de var i överläge över de omhändertagna. För att analysera maktrelationen på dessa institutioner måste man enligt Foucault företa en stigande maktanalys.

Även om maktpositionen var ganska så klar inom institutionerna med den katolska kyrkan i topp och med präster, bröder och systrar som verkade och styrde inom institutionerna och över de omhändertagna, så ansåg Foucault att man måste försöka undvika att se en social institution som ett system för total behärskning av människor. Men livet för de omhändertagna var inte problemfritt, hela deras vistelse vid institutionen genomsyrades av en strikt rutin, korrigerande av moralen och hårt arbete. Och då misshandel och förnedring ständigt förekom visar detta ett exempel på en total institution som hade total kontroll och behärskning över de omhändertagna barnen. (<http://home.student.uu.se/s/stwe7045/uppsatser.htm>)

Vidare ansåg Foucault att makten upprättar en dikotomi mellan önskvärda dispositioner, det normala och det avvikande. Här är det inte så enkelt att sätta in Foucaults teori i maktspelet på institutionerna, visst handlar det om en delning mellan de två dispositionerna men det måste även nämnas att vetenskapen måste först fastställa vad som är normalt och avvikande innan man kan börja analysera maktspelet vid institutionerna enligt Foucaults synpunkt om dikotomi. Är det normalt eller avvikande att utsätta människor för den slags behandling som de flesta barn vid den katolska kyrkans många institutioner erfor, och vem bestämmer vad som är normalt eller avvikande i ett visst beteende?

Inom socialpsykologin har det forskats mycket om avvikande beteende och här anser man att detta fenomen inte blir en vetenskap förrän relationen mellan individ och samhälle börjar bli problematiskt. Och om nu personalen aldrig ansåg att deras beteende mot de unga var problematiskt och avvikande, betyder detta då att deras beteende inte var avvikande enligt socialpsykologin?

Om den katolska kyrkan som var en del av samhället aldrig tvivlade på de metoder som förespråkades inom institutionerna och ansåg att personalen agerade rätt kanske det inte handlade om ett avvikande beteende? Kanske handlade det om en situationsdefinition som W.I. Thomas förespråkade, han menar att om människor definierar en situation som verklig, så blir den verklig till sina konsekvenser. (Månson (red), 1998, s.174f)

Jag anser dock att personalen handlade orätt i sin vård av de unga och då den katolska kyrkan 1999 kom med en offentlig ursäkt till alla de som utsatts för prästers, bröders och systerars främst sexuella misshandel visar den offentliga ursakten även på att den katolska kyrkan inte längre kunde hemlighålla en del av dess medlemmars avvikande beteende. Men som jag skriver om i kapitel tre var samhällets medlemmar inte uppväxta med att analysera och ifrågasätta den katolska kyrkans ideologi med rädsla för själsliga reprimander. Så även om många aktörer inom samhället ansåg att personalens behandling av de unga var avvikande och felaktig gjordes väldigt lite för att stoppa detta agerande, och kyrkans medlemmar tilläts att obehindrat fortsätta sitt avvikande beteende. Det fanns en allmän vetskap om hur kyrkans personal agerade, men med rädsla för reprimander ifrågasattes aldrig denna vetskap.

Då det inte fanns några riktlinjer i hur personalen skulle agera i de här situationerna är det svårt att så här i efterhand kritisera och dessutom söka en förklaring till de metoder som användes. Idag skulle fysisk- och psykisk misshandel inte vara tillåten enligt lag, men situationen såg annorlunda ut för 100 år sedan.

6.3 Totala institutioner

De sociala inrättningar eller institutioner som de också refereras till är ställen där det regelbundet försiggår aktiviteter av speciella slag. Några institutioner ger plats för aktiviteter som individen upplever som avgörande för sin sociala status; andra ger tvärtom tillfälle till umgänge av mer frivilligt och lättsamt slag. Jag anser att de institutioner som den katolska kyrkans många ordnar drev varken var avgörande för de unga som hade placerats där eller deras sociala status. Det var inte heller frågan om umgänge av ett mer frivilligt och lättsamt slag. Varje institution har inneslutande tendenser och Goffman menar att varje institution tar del av dess brukares tid och intresse och utgör något av en värld för dem.

Goffman har både rätt och fel, då institutionerna inte ofta tog del av dess brukares önskemål och välfärd och där personalen inte gärna tog del av de ungas tid och intresse. Men visst utgjorde institutionen något av en egen värld för de barn placerade där, de tillbringade ju all sin tid på samma plats. När de tilläts lämna institutionen och dess omgivning var det i sällskap av antingen personal eller andra individer med anknytning till institutionen. En grundläggande social ordning i det moderna samhället är att individen brukar sova, roa sig och arbeta på skilda håll med olika människor och under skilda auktoriteter. Så visst var kyrkans ordnar en total institution då den var ett nedbrytande av den grundläggande sociala ordningen. (Goffman,1973, s13)

Inom kyrkans olika institutioner var det inte en fråga om att försöka tillmötesgå den grundläggande sociala ordningen då all aktivitet skedde inom institutionen och med samma människor. De centrala drag som utgör en total institution definieras på sidan sjutton, men dessa drag är utformade för att uppfylla en särskild institutions officiella målsättning. Så vad var målsättningen med den katolska kyrkans ordnar? Var de upprättade för att hjälpa, vårda eller skydda eller hade de kanske ingen officiell och klar målsättning? Målsättningen var i många av de ordnar som var upprättade inom den katolska kyrkan oklar, men inom de fyra

ordnar som presenteras i kapitel tre finns det ett gemensamt tema; att sprida kunskap och hjälp till bättre behövande samtidigt som de spred ordens lära. Då de flesta ordnar bildades för mer än 150 år sedan var målsättningen och hur man skulle uppnå den otydlig.

Då den katolska kyrkan även hade till uppgift att kontrollera samhällets medlemmar genom att diktera hur familjer skulle fostra sina barn, hur äktenskapliga relationer skulle uppstå, vem som skulle bestämma inom familjen och hur man skulle uppnå kyrkans familjeideal. Tillsammans med dess övriga ideal hoppades man att på så sätt korrigera moral och social ordning men även sprida Guds budskap. De allra flesta ordnar levde efter barmhärtighetsprincipen, dvs. hjälpa bättre behövande och vårda dem som enligt den katolska kyrkan behövde vård. Men om man skall analysera detta vidare så anser jag att de ordnar som har legat till grund för min undersökning inte har levt efter denna princip. Visst man omhändertog barn som ansågs behöva bli omhändertagna för att de förhoppningsvis skulle få ett lite drägligare liv, men ett flertal rapporter visar på att behandlingen och omsorgen av dessa unga människor låg långt utanför barmhärtighetsprincipens normer.

Barmhärtighet står för medlidande och förbarmande² och här kan man se ett exempel på hur samhället och de religiösa ordnar som drev institutionerna har förändrats i sitt synsätt genom tiderna. Från att ha varit en institution där man förbarmade sig över bättre behövande till ett synsätt där man sätter individen i första hand och utvecklar individuella vårdplaner efter individens särskilda behov. Självklart handlar det fortfarande om att hjälpa och vårda, men inte som förr i tiden där man satte alla inom samma ram och förbarmade sig över deras öde, vare sig individen själv ansåg sig behöva hjälp och omsorg.

När det gäller barmhärtighetsprincipen är det inte alltid självklart att aktörer som förespråkar den har samma slutmål. Det fanns säkert individer inom kyrkan som hade barmhärtigheten som sitt rättesnöre och levde efter principen att hjälpa och vårda andra behövande. Men det kanske inte alltid var så enkelt att ha ett gott hjärta, utan det kanske låg baktankar med dessa goda gärningar. Då de flesta av dessa aktörer var extremt religiösa så kanske de kände en förpliktelse mot Gud och att vara en god medborgare snarare än att bara vara en barmhärtig samarit. I grund och botten agerar många individer utifrån sina egna behov och genom att hjälpa andra kanske de trodde att de levde ett bättre liv i Guds ögon och fick på så sätt själva tillfredsställelse.

Nedan skall jag försöka finna en koppling mellan Goffmans fem olika kategorier (se sid. 17) av en total institution och de institutioner som drevs av den katolska kyrkans olika ordnar. Kan det vara så enkelt att varje order uppstod inom samhället för att fylla en funktion enligt Goffmans kategorier eller var det mer djupliggande faktorer till varför dessa ordnar uppstod?

På sidan 25 kan man läsa om Christian Brothers som bildades för att ägna sig att utbilda fattiga och dess barn, visst hade denna order ett religiöst motiv men dess mål var att försöka bilda obildade människor så de kunde leva ett bättre liv. Denna order skulle kunna kate-

goriseras enligt Goffmans första kategori. Fathers of Charity (sid. 26) bildades enligt barmhärtighetsprincipen som återigen hade till uppgift att hjälpa bättre behövande. Samtidigt som man ville hjälpa bättre behövande reste man runt för att undervisa både lekmän och studenter vid kyrkan så här anser jag att man både kan kategorisera enligt Goffmans första kategori samtidigt som den även skulle kunna klassificeras enligt hans femte princip.

Sisters of Mercy (sid. 27) uppstod då Catherine McAuley avlade sitt löfte om att bli en syster inom denna order och snart uppstod hennes arbete med att hjälpa hemlösa och misshandlade kvinnor. Återigen handlar det om att hjälpa bättre behövande men även skydda samhället från att ha ett flertal hemlösa och kringdrivande på gator runt om i diverse städer. Man försökte i och med detta arbete skapa en slags social ordning i samhället. På sidan 28 kan man läsa om hur Sisters of Clare uppstod efter att Francis of Assisi fick en kallelse från Gud att predika till de svaga i samhället. Även om denna order liksom de andra ordnar hade som uppgift att hjälpa fattiga och svaga i samhället var det kristna budskapet extra starkt, och än idag lever man efter de grundregler som lät upprättas när orden bildades, så här anser jag att Goffmans femte kategori kan beskriva denna order.

Det är naturligtvis inte så enkelt att bara klassificera dessa ordnar enligt Goffmans fem olika kategorier utifrån deras grundläggande ideologi och målsättning. Om man tittar på hur institutionerna har utvecklats inom de religiösa ordnar och dess ideologier till ett mer "modernt" synsätt, så ser självklart vården annorlunda ut idag än den gjorde för flera hundra år sedan.

Jag anser att det inte är så enkelt att titta på hur det mer "moderna" tillvägagångssättet kan klassificeras enligt Goffman utan det handlar om en blandning av olika kategorier. En institution som drevs av någon av den katolska kyrkans ordnar hade inte en lika självklar uppgift som t.ex. ett fängelse eller mentalsjukhus där kategoriseringen är väldigt tydlig, där man har till uppgift att skydda samhället eller skydda personer som är oförmögna att ta hand om sig själva.

Ju mer jag satte mig in i institutionernas uppgift att ta hand om hemlösa, föräldralösa och övergivna barn började jag ifrågasätta inom vilken kategori vården vid institutionen hörde hemma. De ordnar som omhändertog barn gjorde det utifrån deras princip om att hjälpa bättre behövande och fattiga, så visst finns det likheter mellan dessa institutioner och t.ex. ett fängelse enligt Goffmans klassificering. Men i litteraturen som har legat till underlag för denna undersökning kan man ibland inte hitta någon ordentlig förklaring till varför vissa familjer splittrades och dess barn omhändertogs, därav problemet att klassificera dessa olika institutioner enligt Goffmans klassificeringar. I många fall var det självklart att vissa familjer var totalt oförmögna att ta hand och uppfostra sina barn, medan i andra fall fick familjerna inte en förklaring till varför deras barn placerades på en institution.

Om man tittar på utvecklingen av fattighusen så upprättades de efter att en ny lag trädde ikraft och blev en institution som tog hand om barn som i största allmänhet inte klarade sig ekonomiskt, dvs. den första kategori som Goffman beskriver. Men allt efter som åren gick blev vården och omsorgen vid dessa institutioner allt mer kontrollerad och mer tonvikt lades

² Bonniers Synonym Ordbok, 1995, s.39

på kontroll och inspärning, dvs. en utveckling av Goffmans kategori nummer tre.

Detta anser jag är en reflektion på hur samhällsutvecklingen såg ut under denna period. Då samhällsklimatet blev allt tuffare och allt fler behövde hjälp utvecklades institutionsvården för att kontrollera och spärra in människor som begått brott och ansågs oförmögna att ta hand om sig själva. Detta var även ett sätt att skydda samhället, då antalet lösdrivare, tjuvar och hemlösa hade ökat. Man hade inte resurser att ta hand om alla utifrån de gamla principerna där man försökte hjälpa och utbilda, utan nu hade man till uppgift att försöka skydda samhället och skapa någon slags samhällsordning.

Här betonar även Goffman att inom kategori tre lade man inte så stor vikt av den intagnes välfärd utan såg mer denna kategori som ett val att återskapa social ordning och ha större kontroll på de barn som skapade oreda. Detta försökte man skapa genom att spärra in dem under mer kontrollerade former, dvs. segregations- och kontroll modellen. Ungdomsvårdsskolan och uppfostringsanstalten (sid. 31) som etablerades på Irland under mitten av 1800-talet var ytterligare ett tydligt exempel på Goffmans kategori där man upprättade en institution för att skydda övriga medlemmar inom samhället. Men dessa institutioner upprättades då en ökad kunskap om att placera unga kriminella ibland vuxna och på fängelser avsedda för vuxna inte var till en fördel för de unga, så denna typ av institution var återigen en blandning av kategori tre tillsammans med nummer två. Jag anser att det inte finns någon renodlad kategori som faller in på en specifik typ av institution som jag har redovisat i min uppsats, utan beroende på utvecklingen inom institutionen och samhället ändras Goffmans kategorier och klassificeringar därefter.

Kapitel 7

7.1 Slutdiskussion

Jag har med min uppsats försökt att skapa en ökad förståelse av vilket inflytande och vilken roll den katolska kyrkan hade för barn- och ungdomsinstitutionerna på Irland under 1900-talet. Jag har även försökt att skapa mig en bättre förståelse av den uttalade vanvården av barn vid den katolska kyrkans olika institutioner på Irland under 1900-talet för att se om det finns någon rimlig förklaring till varför denna vanvård och misshandel lät ske. Kyrkan och dess ordnar opererade utifrån att hjälpa och vårda de som ansågs vara i behov av denna hjälp, så varför förekom och tilläts denna vanvård?

Det finns ingen förklaring eller ursäkt till detta fenomen, men idag finns det en mängd olika hjälporganisationer som försöker att finna ett svar till de idag vuxna människor som blev misshandlade som barn. Som jag nämner i början på denna uppsats så är misshandel och vanvård inget nytt samhällsfenomen, men det rådande klimatet i samhället gör att ett samhällsproblem får mer uppmärksamhet än andra problem beroende på hur samhället ser ut för stunden. När det gäller vanvård inom kyrkans diverse olika ordnar var detta problem ingen hemlighet för ansvariga och övriga samhällsmedlemmar, men väldigt få gjorde någonting för att stoppa detta oacceptabla beteende.

Misshandel av barn som lever någon annanstans än hemma är ett väldigt komplex problem, då det inkluderar en mängd olika grader av beteenden som sker i olika situationer. Detta gör det så svårt att sätta en exakt förklaring till varför misshandel av barn sker, eller som i detta fall lät ske inom kyrkans olika ordnar. Det är även svårt att sätta klara gränser av misshandel inom kyrkans olika ordnar även då definitionen av misshandel är tydlig och vad som anses vara ett acceptabelt beteende. Här måste man titta på institutionen som en helhet där man i många fall har misslyckats med att leverera en klar och koncis vårdform som skall utgöra ett skyddsnät för den omhändertagne. Det har diskuterats att denna slags vårdform kan vara direkt skadligt för den unge då bristen på omsorg och kärlek från sin familj kan vara mer skadlig än den misshandel som kan ske vid en institution.

Men jag vill inte på något sätt försvara misshandel, men i vissa fall är det institutionen som helhet som utgör ett hot mot de omhändertagna och inte enskilda personer som bara utgör en liten del inom en större enhet. Men detta är ingen tröst till alla de oskyldiga individer som tyvärr utsattes för misshandel och vanvård under en allt för lång period. Bristen på olika teorier om institutionsvård av barn har skapat ett slags moraliskt vakuum där misshandel och vanvård har frodats och utvecklats. Lyckligtvis har man en bättre kunskap och förståelse av institutionsvård idag. En studie som gjordes 1998 visade på att personal vid olika institutioner inte hade den kunskap som krävdes för att hjälpa och vårda omhändertagna barn på ett tillfredsställande sätt. Så här kan man ifrågasätta om nu inte personal hade den kunskap som krävdes för en tillfredsställande vård under mer "moderna" tider, kan man verkligen kräva att personalen inom kyrkans olika ordnar skulle ha handlat annorlunda? (Stanley, 1999, s. 25)

Det är väldigt svårt att så här i efterhand konstruktivt kritisera de religiösa ordnar och den slags vård och omsorg de gav de omhändertagna barnen även om man helt och hållet håller med om att denna slags vård inte var särskilt tillfredsställande. I det material som har legat till underlag för det kapitel om de religiösa ordnar och deras roll inom institutionsvården fann jag svårigheter att finna en förklaring till varför dessa religiösa ordnar uppstod och till vilket syfte. De fyra ordnar som jag tar upp i kapitel tre bildades alla för en lång tid sedan där målet och syftet inte alltid var självklart.

Dock kan en gemensam nämnare finnas då de alla ville hjälpa och vårda de som behövde hjälp. Tyvärr finns det väldigt lite material som pekar på hur just detta skulle uppnås och till vilket pris. Man måste ha i åtanke att dessa ordnar bildades under en tid när kyrkan hade en väsentlig roll inom samhället och dess medlemmar. Och om kyrkan ansåg att vissa individer behövde hjälp och omsorg var man inte sen att försöka tillfredsställa kyrkans önskemål. De individer som figurerade som upphovsföljare till dessa fyra större ordnar var alla väldigt tillgivna den katolska kyrkan och dess ideologi. Många av dem ansåg sig ha blivit "kallade" av Gud att sprida dess kunskap och lärdom vidare inom samhället. Men självklart behövdes det mer än en stark tro för att hjälpa bättre behövande.

Här kan man även ifrågasätta om det låg en baktanke med de religiösa ordnars spridning av dess ideologi och målsättning, ville de hjälpa de som behövde hjälp eller ville de helt enkelt sprida dess orders ideologi vidare för att få fler anhängare och utöka ordens makt? Om man tittar på hur t.ex. Brothers of Charity har utvecklats från att ha uppstått som en order för att

hjälpa fattiga barn till bättre utbildning till en världsomfattande order där man är etablerade i de flesta katolska länder för att fortfarande ansvara för undervisning av barn. Hade de verkligen inte i åtanke att försöka etablera sin verksamhet runt om i världen när man först etablerade sin order i

Cork eller var det en ren slump att denna order växte sig allt starkare i världen?

Man kanske inte hade som direkt målsättning att enbart hjälpa och ombesörja för de sämre lottade i samhället utan det fanns säkert en mer direkt uppgift att sprida sin orders lära. Kanske hade orden en tro att genom att sprida sin ideologi och lära kunde man även samtidigt hjälpa och vårda de som behövde hjälp. Kanske hade orden en klar målsättning vad de ville sprida kunskap om, men kanske låg problemet i hur man skulle sprida detta budskap. Jag tror inte det finns någon renodlad förklaring till just detta och låter därför detta vara öppet för läsarens egen uppfattning.

7.2 Slutord

Denna uppsats har inte varit lätt att slutföra då ju mer jag ifrågasatte och försökte besvara de frågor jag hade som avsikt att besvara ökade min nyfikenhet och svårigheter att begränsa mig i mitt skrivande. Jag är medveten om att slutresultatet egentligen inte blev annorlunda än jag hade förväntat mig, då det inte finns någon renodlad förklaring till varför vanvård och misshandel inom den katolska kyrkans ordnar kunde ske. Men jag har fått en ökad förståelse till varför ett problem av detta slag kan komma att uppstå inom samhället. Men desto mer man ifrågasätter varför detta kunde

ske i en tid när kyrkan hade en sådan pass stor roll och makt ju mer frågetecknen skapas. Jag tror ingen kan ge oss en enkel och acceptabel förklaring, men en ökad kunskap kan ge en ökad förståelse. Som jag har nämnt i min undersökning så finns det olika organisationer som idag försöker att komma till rätta med dessa problem, men de är inte upprättade för att försöka få en förklaring till varför misshandel och vanvård förekom utan de har som sin främsta uppgift att få den katolska kyrkan att erkänna sina misstag.

Oavsett om enskilda individer och grupper kommer att få ekonomiska kompensationer så anser de att en offentlig ursäkt väger mer. Det är väldigt svårt att kräva en förklaring av de ansvariga då många av institutionernas personal och ansvariga inte längre är vid liv. 1999 upprättades en kommission som skulle undersöka alla klagomål från individer eller grupper där man ansågs ha blivit behandlade på ett felaktigt sätt av någon inom den katolska kyrkan eller dess ordnar.

Denna kommission leddes av domare Mary Laffoy och man hade stora planer på att skipa rättvisa. Då statsministern offentligen bad om ursäkt på statens bekostnad lovade man att alla möjligheter skulle ske för att skipa rättvisa åt de drabbade. Tyvärr hade man inte förväntat sig ett sådant stort gensvar och idag ligger nästan 1700 fall under utredning, något som staten inte har möjlighet att bekosta för tillfället.

Denna stora grupp är indelad i två mindre grupper, en där man bara vill berätta om sina svårigheter inom institutionen samt en grupp där man kräver en utredning av sitt fall. Än så länge finns det ingen grupp där man enbart behandlar fall där någon av kyrkans anställda har varit inblandade i sexuellt utnyttjande av barn.

Man väntar även på att en ny lagstiftning skall upprättas där man tillåter nya tribunaler att uppstå för att undersöka dessa anklagelser närmare, men tyvärr finns det ingenting än så länge som tyder på att denna lagstiftning kommer att ske inom en snar framtid. (Sunday Independent, 17 September 2003)

Den 8 september 2003 beslutade domare Laffoy att avgå från sin position som ordförande inom den utredningsgrupp som uppförts i syfte för att utreda institutionell vanvård och misshandel inom den katolska kyrkan. Hennes beslut att avgå kom naturligtvis som en chock för alla inblandade, men hennes motivation var att utredningen inte kommer någon vart och att staten och regeringen inte är beredd att betala det pris för att försöka få ett svar. Hon anser också att denna utredning är på gränsen att bli en politisk fars där man glömmer bort dess huvudsyfte. (Irish Times, 8 September 2003)

Självklart är detta ytterligare ett bakslag för alla inblandade parter men främst för de drabbade. Men olika personer för diverse organisationer har bett sina medlemmar att fortsätta att vara positiva trots denna kris och vara fokuserade på sina slutmål och inte ge upp. Det är också en rekommendation att mindre grupper slår sig samman med de lite mer etablerade grupperna för att försöka få igenom önskade slutresultat. För tillfället är det ingen som vet hur lång tid dessa utredningar kommer att ta eller om det kommer att finnas ekonomi till utredningarna, men alla de inblandade försöker att ta en dag i taget och kanske ber de till Gud om rättvisa. (Irish Times, 12 September 2003)

Litteraturförteckning

Arnold Mavis & Laskey Heather (1985) *Children of the Poor Clares, The story of an Irish orphanage*, Belfast, The Appletree Press Ltd

Deedy John (1992) *The catholic fact book*, Cork, Mercier Press

Graham Gay (1994) *Residential childcare: An analysis of activities, tasks and their implications for the organisational design of child care units*, M.Litt., Dublin, Trinity College

Goffman Erving (1973) *Totala institutioner*, Stockholm, Rabén & Sjögren

Inglis Tom (1987) *Moral monopoly- The catholic church in modern Irish society*, Dublin, Gill & McMillan Ltd

Kenny Mary (1997) *Goodbye to catholic Ireland*, London, Sinclair-Stevenson

MacAodha Lomán (ed) (1999) *Child sexual abuse: The Irish experience so far and the way forward*, The National Conference of Priests of Ireland, Dublin

MacAodha Lomán (ed) (2000) *Child abuse in institutional care: Learning from the past and hoping for the future*, The National Conference of Priests of Ireland, Dublin

Månsson Per (red) (1998) *Moderna samhällsteorier- Traditioner riktningar teoretiker*, Stockholm, Prisma

Norstedts (1993) *Stora Engelsk- Svenska Ordbok- Andra upplagan*, Norstedts Förlag

Raftery Mary & O'Sullivan Eoin (1999) *Suffer the little children- The inside story of Ireland's industrial school*, Dublin, New Island Books

itzer George (1996) *Sociological theory*, Singapore, The McGraw-Hill Companies, Inc.

Robins Joseph (1980) *The lost children- A study of charity children in Ireland 1700-1900*, Dublin, Institute of Public Administration

Robson Colin (2002) *Real world research*, Oxford, Blackwell Publishers Ltd

Stanley Nicky (ed) (1999) *Institutional abuse- Perspective across the life course*, London, Routledge

Walter Göran (1995) *Bonniers Synonym Ordbok*, Stockholm, Bonnier Alba AB

Information från Internet

[http:// home.student.uu.se/s/stwe7045/uppsatser.htm](http://home.student.uu.se/s/stwe7045/uppsatser.htm)

[http:// www.bbc.co.uk](http://www.bbc.co.uk)

[http:// www.geocities.com/heartland/valley/1952/history.html](http://www.geocities.com/heartland/valley/1952/history.html)

[http:// www.newadvent.org/cathen/13198a.htm](http://www.newadvent.org/cathen/13198a.htm)

<http://www.holy-cross.com/general/sistersofmercy.php>

http://www.heritage.rif.ca/society/rel_orders_edu.html

<http://www.newadvent.org.cathen/12251b.htm>

<http://www.orders-angelican.org/fodc/fodchist.html>

<http://www.rb.se>

<http://paddydoyle.com/victimcritic.html>

<http://www.medlem.spray.se/svenne333687/links.html>

Tidningsartiklar

Irish Times, 08/09/2003 & 12/09/2003

Sunday Independent, 17/09/2003